

WIEDZA I JAKOŚĆ

NR 2-3 (51-52)/2018

ISSN 1896-9569

**Zły przykład, czyli
nieprawidłowości
uznane za
zafałszowania**

– str. 7

**Pakiet ustaw
„Konstytucji
Biznesu”**

– str. 19

**Rolnictwo
ekologiczne w 2017 roku**

– str. 13

WIADOMOŚCI

Słowo od Głównego Inspektora 1

WYDARZENIA

Wydarzenia kwiecień – sierpień 1

DZIAŁALNOŚĆ IJHARS

Zły przykład, czyli nieprawidłowości uznane za zafałszowania
Anna Dominiak 7

Podsumowanie VI tury rosyjskiego embarga
Agnieszka Sudół, Katarzyna Trojnar 9

Nowe przepisy dotyczące znakowania wina
Justyna Skiba 11

Rolnictwo ekologiczne w 2017 r.
Kinga Salach 13

Kontrole graniczne produktów ekologicznych importowanych
 z państw trzecich w 2017 r.
Małgorzata Waszewska 15

Pakiet ustaw „Konstytucji Biznesu”
Małgorzata Stańczuk 19

Kontrole ex-post IJHARS w zakresie mechanizmu WPR
 Pomoc dla producentów świń na wyrównanie ceny sprzedaży
Karolina Zabelska, Magdalena Jaźwińska 22

Co nowego w KKŻ
Magdalena Kowalska, Joanna Maryniak-Szpilarska 24

Sekcja branżowa ds. standaryzacji mięsa WP.7 EKG/ONZ
Anna Janasik 26

DZIAŁALNOŚĆ LABORATORIUM GIJHARS

Wady pieczywa i przyczyny ich powstawania
Małgorzata Auguściak 27

CZY WIESZ, ŻE...

Historia walki z fałszowaniem żywności (33):
 Henry Letheby (1816 – 1876)
 Część II: Działalność naukowa
Stanisław Kowalczyk IV str. okładki

Autorzy:

Małgorzata Auguściak

Absolwentka Wydziału Zootechniki Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego w Bydgoszczy oraz podyplomowych studiów w zakresie Zarządzania jakością na Politechnice Poznańskiej. Od stycznia 1998 r. związana z badaniami laboratoryjnymi żywności. Od 2003 r. pracownik Centralnego Laboratorium GIJHARS w Poznaniu na stanowisku starszy asystent laboratoryjny w Pracowni Analiz Klasycznych.

Anna Dominiak

Absolwentka Międzywydziałowego Studium Towaroznawstwa Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Od 2010 r. związana z GIJHARS – pracownik Biura Kontroli Jakości Handlowej.

Anna Janasik

Absolwentka Wydziału Technologii Żywności Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz podyplomowych studiów w zakresie prawa Unii Europejskiej oraz Poradnictwa żywieniowego i dietetycznego. Z GIJHARS związana do 2009 r., obecnie główny specjalista w Biurze Współpracy Międzynarodowej.

Magdalena Jaźwińska

Absolwentka Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Z GIJHARS związana od marca 2017 r. – pracownik Biura Kontroli Ex-post.

Stanisław Kowalczyk

W latach 2009–2016 Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych. W okresie 2006–2009 pełnił obowiązki Zastępcy Głównego Inspektora IJHARS. Wykładowca akademicki Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie oraz pracownik naukowy Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowego Instytutu Badawczego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 29 stycznia 2018 r. nadał Stanisławowi Kowalczykowi tytuł naukowego profesora nauk ekonomicznych.

Magdalena Kowalska

Absolwentka Wydziału Technologii Żywności Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Od stycznia 2009 r. związana z GIJHARS. Obecnie główny specjalista w Biurze Współpracy Międzynarodowej.

Joanna Maryniak-Szpilarska

Absolwentka ochrony środowiska na Uniwersytecie Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie. Z GIJHARS związana od września 2008 r. Obecnie główny specjalista w Biurze Współpracy Międzynarodowej.

Kinga Salach

Absolwentka Wydziału Nauk o Żywieniu Człowieka i Konsumpcji Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Pracuje w GIJHARS od marca 2013 r., obecnie starszy specjalista w Biurze Rolnictwa Ekologicznego i Produktów Regionalnych.

Justyna Skiba

Absolwentka Wydziału Nauk o Żywności Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Pracowała na stanowisku inspektora w Wydziale Kontroli WIJHARS w Kielcach. Od lutego 2011 r. związana z GIJHARS – pracownik Biura Kontroli Jakości Handlowej.

Małgorzata Stańczuk

Absolwentka Wydziału Zootechnicznego (obecnie Wydział Nauk o Zwierzętach) Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Z GIJHARS związana od 2003 r., wcześniej zatrudniona w ISiPAR. Obecnie główny specjalista w Biurze Orzecznictwa, Legislacji i Laboratoriów.

Agnieszka Sudół

Ukończyła Wydział Ogrodniczy Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz podyplomowe studia w zakresie prawa Unii Europejskiej. W GIJHARS od 2004 r. w Biurze Kontroli Jakości Handlowej, od 2017 r. naczelnik Wydziału Kontroli Artykułów Pochodzenia Roślinnego.

Katarzyna Trojnar

Absolwentka Wydziału Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Od grudnia 2008 r. związana z GIJHARS. Obecnie główny specjalista w Biurze Kontroli Jakości Handlowej.

Małgorzata Waszewska

Absolwentka Wydziału Rolnictwa i Biologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Od 2008 r. związana z GIJHARS – naczelnik Wydziału Analizy Danych i Wymiany Informacji w Biurze Rolnictwa Ekologicznego i Produktów Regionalnych.

Karolina Zabelska

Absolwentka Wydziału Rolnictwa i Biologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego. Od kwietnia 2018 r. związana z GIJHARS – pracownik Biura Kontroli Ex-post.

Redakcja:
 GIJHARS, ul. Wspólna 30
 00-930 Warszawa
 tel.: (22) 623-29-00
 www.ijhars.gov.pl

Redaktor naczelna:
 Izabela Zdrojewska
 e-mail: izdrojewska@ijhars.gov.pl

Zdjęcie na okładce:
 Fotolia

Realizacja:
 OMIKRON Sp. z o.o.
 www.omikron.net.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo adjustacji, redagowania i skracania tekstów oraz zmiany ich tytułów.
 Oddano do druku: 31.08.2018 r.

SŁOWO OD GŁÓWNEGO INSPEKTORA JHARS

Co jest jednym z podstawowych obowiązków producentów żywności? Zapewnienie jej zgodności z własną deklaracją oraz z przepisami prawa żywnościowego (w określonych przypadkach). Z przykrością musimy stwierdzić, że wyniki badań laboratoriów GIJHARS oraz kontroli prowadzonych przez inspektorów JHARS pokazują, że nie wszyscy producenci wywiązują się z tych obowiązków. Z artykułu „Zły przykład, czyli nieprawidłowości uznane za zafałszowania” dowiedzą się Państwo między innymi: kiedy mamy do czynienia z produktem zafałszowanym oraz jakie kary grożą nieuczciwym producentom. Zachęcam do systematycznego odwiedzania naszej strony internetowej www.ijhars.gov.pl, gdzie znajduje się wyszukiwarka zafałszowanych artykułów rolno-spożywczych.

W biuletynie prezentujemy dane dotyczące rolnictwa ekologicznego w Polsce w 2017 roku: liczba producentów spadła prawie o 2000 (w 2016 r.) i wyniosła 21 400. Najliczniejszą grupę producentów stanowili producenci rolni 20 257 (w 2016 r. 22 435). Podobnie jak w latach ubiegłych najwięcej producentów ekologicznych znajduje się w województwach: warmińsko-mazurskim (3745), podlaskim (3252) i mazowieckim (2215).

Obowiązkową lekturą każdego przedsiębiorcy jest artykuł poświęcony „Konstytucji Biznesu”, czyli pakietowi pięciu nowych ustaw, które weszły w życie w dniu 30 kwietnia 2018 roku. Przepisy te uchwalone zostały z myślą o przedsiębiorcach, którzy powinni być partnerem dla organów państwa.

Andrzej Romaniuk
Główny Inspektor JHARS

WYDARZENIA KWIECIEŃ – SIERPIEŃ 2018

WIZYTY STUDYJNE PRZEDSTAWICIELI URZĘDÓW Z AZERBEJDŻANU

W dniach 9-13 kwietnia Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa zorganizował wizyty studyjne przedstawicieli: Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwa Gospodarki Azerbejdżanu. Wydarzenie zrealizowano w ramach działań prowadzonych przez Biuro Pomocy Technicznej i Wymiany Informacji Komisji Europejskiej (TAIEX). Tematem przewodnim spotkania była ewidencja oraz sprawozdawczość dotycząca handlu (wewnętrznego oraz zewnętrznego) produktami rolno-spożywczymi. W dniu 10 kwietnia w siedzibie GIJHARS została zorganizowana jednodniowa wizyta dla przedstawicieli Azerbejdżanu, podczas której m.in. zostały wygłoszone referaty dot. „Rejestracji przedsiębiorców prowadzących działalność w zakresie produkcji, składowania i konfekcjonowania oraz obrotu artykułami rolno-spożywczymi” przez Dorotę Balińską-Hajduk, oraz dot. „Kontroli raportowania cen na rynku wołowi” przez Romanę Pawelec.

SZKOLENIE W WIJHARS W OLSZTYNIE

Dnia 12 kwietnia w WIJHARS w Olsztynie odbyło się szkolenie „Jakość handlowa wyrobów piekarskich i ciastkarskich w zakresie znakowania oraz krajowe i unijne systemy jakości żywności” zorganizowane przez Warmińsko-Mazurski WIJHARS oraz Oddział Terenowy KOWR w Olsztynie. W szkoleniu uczestniczyło 40 osób reprezentujących producentów pie-

czywa i wyrobów ciastkarskich prowadzących swoją działalność na terenie województwa warmińsko-mazurskiego. Podczas szkolenia pracownicy Warmińsko-Mazurskiego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych omówili zagadnienia dotyczące jakości handlowej wspomnianych grup towarowych wynikające z przepisów prawa żywnościowego oraz najczęściej pojawiające się błędy w oznakowaniu tych produktów.

SPOTKANIE POŚWIĘCONE TEMATYCE ROLNICZEGO HANDLU DETALICZNEGO

W dniu 25 kwietnia w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi odbyło się spotkanie poświęcone tematyce rolniczego handlu detalicznego (RHD), któremu przewodniczył Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi Krzysztof Jurgiel. Podczas spotkania omówiono obecny stan oraz uwarunkowania dalszego rozwoju tej formy sprzedaży produktów rolno-spożywczych. Dyrektor Biura Kontroli Jakości Handlowej w GIJHARS Dorota Balińska-Hajduk swoją prezentacją przybliżyła uczestnikom zagadnienie rolniczego handlu detalicznego z punktu widzenia regulacji prawnych w zakresie wymagań jakości żywności.

WIJHARS W OLSZTYNIE

W dniach 25-26 kwietnia w miejscowości Ruciane-Nida odbyła się konferencja pt. „Żywność wysokiej

jakości szansą na pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców województwa” zorganizowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Konferencja skierowana była do producentów i przetwórców żywności lokalnej, tradycyjnej, regionalnej, restauratorów w tym członków Sieci Dziedzictwo Kulinarne Warmia Mazury Powiśle, rolników i producentów żywności ekologicznej i miała na celu zwrócenie uwagi uczestników na działania dotyczące tworzenia krótkich łańcuchów dostaw żywności, systemów jakości żywności, rolniczego handlu detalicznego, nowoczesnych metod promocji.

Do udziału w konferencji zaproszony został WIJHARS w Olsztynie w związku z czym Sylwia Ciągło-Androsiuk wygłosiła wykład wprowadzający pt. „Wymagania dotyczące znakowania tradycyjnych wyrobów spożywczych – roślinnych i zwierzęcych – najczęściej popełniane błędy”. W wystąpieniu zwrócono uwagę na wymagania stawiane produktom tradycyjnym między innymi znajdującym się na listach krajowych i unijnych systemów jakości. Wskazano najważniejsze aspekty dotyczące oznakowania produktów tradycyjnych oraz omówiono najczęściej pojawiające się w tym zakresie nieprawidłowości.

DNI PRZEMYSŁU MIĘSNEGO

W dniu 17 maja Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego im prof. Waława Dąbrowskiego, Zakład Technologii Mięsa i Tłuszczu zorganizował XLIX Dni Przemysłu Mięsnego pt. „Zmiany na rynku mięsa” w ramach których odbyło się sympozjum Naukowo-Techniczne pt. „Postęp w Technologii Mięsa. Nauka – Praktyce”. W wydarzeniu uczestniczyli głównie przedstawiciele zakładów mięsnych oraz Instytutu Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego, Inspekcji Weterynaryjnej i GIJHARS. W czasie spotkania omówiono m.in. kwestie związane

z afrykańskim pomorem świń, światową standaryzacją mięsa wołowego w tuszach i ich elementach oraz obecnego stanu i perspektyw na rynku mięsa wołowego, wieprzowego i drobiowego w Polsce i na świecie. Przedstawiciele firm współpracujących z przemysłem mięsnym i drobiarskim przekazali również informacje dotyczące nowości technicznych i technologicznych. Zwieńczeniem spotkania było ogłoszenie wyników XLIX Konkursu „Produkty najwyższej jakości w przemyśle mięsnym” WIOSNA 2018, w grupie: kielbas, produktów blokowych, wędlin podrobowych, wyrobów garmażeryjnych, mięs kulinarnych, galaret mięsnych i mięsno-warzywnych oraz innych produktów.

SPOTKANIE W MINISTERSTWIE INWESTYCJI I ROZWOJU

W dniu 21 maja odbyło się spotkanie międzyresortowego zespołu ds. Barrier w Dostępności do Rynków Krajów Trzecich Basenu Morza Śródziemnego – kraje Maghreb, Mashrek, Izrael i Turcja. W spotkaniu uczestniczyli m.in. przedstawiciele: Ministerstwa Przedsiębiorczości i Technologii, Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwa Spraw Za-

granicznych, GIJHARS, GIW, PIORIN, UOKiK oraz Urzędu Pracy. Podczas posiedzenia przedstawiciel MPiT przybliżył tematykę dotyczącą wymiany towarowej pomiędzy Polską a krajami Basenu Morza Śródziemnego oraz relacje handlowe tych krajów z Unią Europejską. Omówiono również bariery w dostępie do rynków krajów Basenu Morza Śródziemnego z uwzględnieniem rodzaju towarów (rolno-spożywcze i przemysłowe), problemów systemowych (np. licencji, stawek i wymogów celnych) oraz ograniczeń w działalności inwestycyjnej. Poruszono również kwestię bariery w postaci wprowadzenia przez Algierię zakazu importu 851 produktów, w tym 600 produktów rolno-spożywczych oraz nowych zasad akredytacji, certyfikacji oraz wymogu deklaracji świadectwa swobodnego wprowadzenia do obrotu towarów w kraju wytworzenia i/lub pochodzenia będącego przedmiotem eksportu do Algierii. Podkreślono również potrzebę kontynuowania rozmów bilateralnych w celu ograniczenia skutków przedmiotowych ograniczeń.

JUBILEUSZ 15-LECIA IJHARS

Dnia 23 maja odbyły się obchody 15 – lecia powstania IJHARS.

Wszystkich przybyłych gości powitał Główny Inspektor JHARS. Andrzej Romaniuk. IJHARS funkcjonuje od 1 stycznia 2003 roku. Inspekcja powstała na

mocy ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych w wyniku połączenia Centralnego Inspektoratu Standaryzacji (CIS) oraz Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych (ISiPAR). W ciągu 15 lat IJHARS wykonała: 1 241 000 kontroli, 1 040 000 kontroli jakości handlowej w obrocie z zagranicą, laboratoria Inspekcji przebadaly 124 000 próbek żywności i wykonały w nich 689 000 oznaczeń.

Jubileusz był także okazją do uhonorowania najlepszych pracowników IJHARS. W imieniu Prezydenta Andrzeja Dudy Medale Za Długoletnią Służbę wręczyła Halina Szymańska Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta RP.

Odnaki honorowe Zasłużony dla Rolnictwa wręczył Jacek Bogucki Sekretarz Stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

SPOTKANIE Z EKSPERTAMI BANKU ŚWIATOWEGO

W dniu 30 maja w siedzibie Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju odbyło się spotkanie dotyczące rekomendacji Banku Światowego nt. kontroli żywności w Polsce na przykładach z województw lubelskiego i podkarpackiego. W spotkaniu uczestniczyli Andrzej Romaniuk Główny Inspektor JHARS, przedstawiciele organów urzędowej kontroli żywności, organów nadzorujących oraz eksperci Banku Światowego.

Jednym z założeń inicjatywy na rzecz regionów rozwijających się (realizowanej od 2016 roku przez Bank Światowy i Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju) jest wypracowanie rozwiązań pozwalających na zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla firm z branży spożywczej przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego poziomu bezpieczeństwa żywności. W tym zakresie Bank Światowy opracował listy kontrolne, testowane podczas kontroli przez Państwową Inspekcję Sanitarną i Inspekcję Weterynaryjną w województwach lubelskim i podkarpackim. Podczas dyskusji poruszono również zagadnienia dotyczące analizy ryzyka odnośnie planowania kontroli, kwestii sankcji oraz działalności informacyjnej jaką prowadzą dane inspekcje, jak również niedofinansowania inspekcji, braków kadrowych, dużą rotacją pracowników przy jednoczesnym zwiększaniu zadań i oczekiwania otoczenia.

SZKOLENIE Z JAKOŚCI HANDLOWEJ ZIEMNIAKÓW

W dniu 6 lipca odbyło się szkolenie z zakresu jakości handlowej ziemniaków, które przeprowadził dr Wojciech Nowacki – Kierownik Oddziału Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin Oddział w Jaldwisinie. W szkoleniu udział wzięli zarówno pracownicy Inspekcji JHARS oraz Inspekcji Handlowej (UOKiK), którzy w ramach prowadzonych działań kontrolują jakość handlową ziemniaków na różnych

etapach obrotu. Na spotkaniu omówiono następujące kwestie: kierunki zmian w produkcji i na rynku ziemniaka w Polsce, najważniejsze odmiany ziemniaków w handlu, jakość handlową i użytkową ziemniaków oraz różnice między ziemniakami młodymi a ziemniakami ze zbioru głównego. Uczestnicy szkolenia mieli również możliwość obejrzenia wybranych odmian ziemniaków. Szkolenie miało na celu pogłębienie wiedzy dotyczącej jakości handlowej ziemniaków oraz ujednoczenie działań kontrolnych obu instytucji.

POROZUMIENIE MIĘDZY GIJHARS I KOWR

W dniu 2 sierpnia Andrzej Romaniuk Główny Inspektor JHARS i Piotr Serafin Dyrektor Generalny KOWR podpisali porozumienie, którego przedmiotem jest współpraca KOWR i GIJHARS w celu realizacji zadania określonego w ustawie z dnia 21 grudnia 2000 r. *o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych* tj. wykonywania badań laboratoryjnych próbek artykułów rolno-spożywczych na potrzeby realizacji operacji współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebujących zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej. Współpraca przyczyni się do bardziej efektywnego nadzoru nad jakością artykułów rolno-spożywczych rozdysponowanych najbardziej potrzebującym.*

NOWE POLSKIE PRODUKTY OBJĘTE UNIJNĄ OCHRONĄ

Kiełbasa krakowska sucha staropolska

Nazwa: kiełbasa krakowska sucha staropolska

Oznaczenie: gwarantowana tradycyjna specjalność

Publikacja w Dzienniku Urzędowym UE:

C 53/11 z dn. 13.2.2018

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE):

nr 2018/1201 – Dz. Urz. UE L 217/5 z dn. 27.08.2018

Zarejestrowany jako: 41. polski produkt

Czosnek galicyjski

Nazwa: czosnek galicyjski

Oznaczenie: chronione oznaczenie geograficzne

Publikacja w Dzienniku Urzędowym UE:

C 110/32 z dn. 23.3.2018

Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE):

nr 2018/1202 - Dz. Urz. UE L 217/6 z dn. 27.08.2018

Zarejestrowany jako: 42. polski produkt

źródło zdjęć: www.gov.pl/rolnictwo

Szczegółowe opisy i informacje o polskich produktach tradycyjnych i regionalnych, których nazwy są zarejestrowane i chronione w Unii Europejskiej znajdują się na stronie www.ijhars.gov.pl w zakładce produkty regionalne i tradycyjne.

ZŁY PRZYKŁAD, CZYLI NIEPRAWIDŁOWOŚCI UZNANE ZA ZAFALSZOWANIE

Podstawowym obowiązkiem producentów żywności jest zapewnienie jej zgodności z własną deklaracją oraz (w określonych przypadkach) z wymaganiami określonymi w przepisach prawa żywnościowego. Szczegółowe analizy laboratoryjne i dokładna weryfikacja oznakowania przez Inspekcję JHARS pokazują, że niestety nie wszyscy producenci dobrze wywiązują się ze swoich zadań.

Tytułem wstępu...

W 2017 r. ze względu na niewłaściwe cechy organoleptyczne zakwestionowano 2,5% partii, nieprawidłowości w zakresie parametrów fizykochemicznych stwierdzono w 14,4% partiach, a niewłaściwie oznakowanie zakwestionowano w przypadku 25,1% skontrolowanych partii. W pierwszym kwartale 2018 r. zakwestionowano odpowiednio 1,1%, 20,0% i 27,9% partii poddanych kontroli.

Stwierdzane w toku kontroli nieprawidłowości kwalifikowane są jako „niewłaściwa jakość” lub „zafałszowanie”. O produkcie zafałszowanym mówimy, gdy jego skład jest niezgodny z przepisami dotyczącymi jakości handlowej lub gdy wprowadzono w nim zmiany (mające na celu ukrycie jego rzeczywistego składu lub innych właściwości), które w istotny sposób naruszają interesy konsumentów. Zmiany takie dotyczą zwłaszcza: ukrywania rzeczywistego składu wyrobu, nadawania mu wyglądu produktu zgodnego z przepisami o jakości handlowej, podawania nazwy niezgodnej z prawdą lub obowiązującymi przepisami, a także podawania w oznakowaniu niezgodnych z prawdą danych w zakresie składu, pochodzenia, okresu przydatności do spożycia, zawartości netto lub klasy jakości handlowej.

Za błędy trzeba płacić...

Producenci ponoszą pełną odpowiedzialność za stwierdzane w toku kontroli nieprawidłowości. Przepisy ustawy z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych określają cały wachlarz sankcji, które stosuje się w przypadku wykrycia zafałszowania.

W odniesieniu do produktów niespełniających wymagań jakości handlowej oraz w zakresie niewłaściwych warunków transportu lub składowania inspektorzy JHARS mogą:

- zakazać wprowadzenia ich do obrotu;
- zakazać składowania ich w nieodpowiednich warunkach lub transportowania ich środkami transportu nienadającymi się do tego celu;
- nakazać poddanie ich określonym zabiegom (np. prawidłowego znakowania) lub ich zniszczenie na koszt posiadacza;
- przeklasyfikować je do niższej klasy jakości handlowej (jeżeli nie spełniają wymagań jakościowych dla danej klasy).

Oprócz powyższych decyzji Inspekcja JHARS stosuje odpowiednie kary pieniężne. Wprowadzanie do obrotu artykułów rolno-spożywczych zafałszowanych podlega karze pieniężnej w wysokości nie wyższej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary (przy czym minimalna kwota kary to 1000 zł). Dodatkową „karą” dla nieuczciwych producentów jest podawanie ich danych do publicznej wiadomości¹. Taka „czarna lista” znajduje się na stronie internetowej Inspekcji JHARS² (w zakładce „Zafałszowane artykuły rolno-spożywcze”). Dzięki dostępnej wyszukiwarce można w łatwy sposób znaleźć informacje o zafałszowanych produktach według ich nazwy, rodzaju, producenta, miejsca produkcji lub podstawy prawnej.

Takie są fakty...

W 2017 r. i pierwszym półroczu 2018 r. na stronie internetowej GIJHARS opublikowano ponad 200 informacji dotyczących zafałszowanych produktów i ich producentów. Stwierdzane nieprawidłowości najczęściej dotyczyły znakowania w zakresie nazwy,

¹ Do publicznej wiadomości podawane są informacje dotyczące zafałszowań artykułów rolno-spożywczych zawarte w decyzjach, o których mowa w art. 29 ust. 1 i w art. 40a ust. 4 ustawy o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych.

² www.ijhars.gov.pl

składu i technologii produkcji, a także parametrów jakościowych. Warto zaznaczyć, że w niektórych skontrolowanych partiach występowało jednocześnie po kilka niezgodności.

Nagminnym wręcz problemem producentów żywności jest niewyszczególnianie w składzie gotowych wyrobów wszystkich stosowanych składników (np. alergenów, dodatków, MOM-u i innych surowców mięsnych) lub wskazywanie surowców, których faktycznie nie używano. W niektórych przypadkach jest to niestety świadome działanie producentów (np. obecność surowca wołowego w ilości 52,7% w wyrobie oznakowanym jako „wieprzowy” czy też stosowanie niedozwolonych dla danego produktu składników³). Ponadto, w wielu przypadkach stwierdzono niezgodną z deklaracją zawartość składnika charakterystycznego (np. zaniżoną zawartość mięsa w przetworach mięsnych).

Ze składem produktu nierozłącznie związana jest jego nazwa, która powinna precyzyjnie informować konsumentów o rodzaju i składzie wyrobu. Przepisy jasno określają jakie wymagania muszą spełnić niektóre produkty, by mogły być opatrzone konkretną nazwą. Przykładowo nazwy „mięso mielone” nie można stosować dla wyrobu zawierającego sól w ilości 1,1% oraz pieprz, gdyż jest ona zarezerwowana dla rozdrobnionego mięsa zawierającego nie więcej niż 1% soli⁴. W przypadku braku szczegółowych przepisów nazwa wyrobu gotowego powinna być adekwatna do jego składu. Stwierdzane nieprawidłowości wskazują jednak, że wielu rodzimych producentów nie stosuje się do tej zasady i „nie widzi nic złego” w stosowaniu określenia „z indyka” dla wyrobu zawierającego w przewodzie mięso wieprzowe, „borowikowy” dla pasztetu zawierającego głównie pieczarki (dodatek borowików stwierdzono na poziomie 0,026%) czy „kokosowe” i „kakaowe” dla ciastek zawierających jedynie takie aromaty. Nie zawsze też zadeklarowana odmiana miodu jest zgodna z prawdą (np. okazało się, że w miodzie oznakowanym jako „gryczany” pyłek gryki nie występował w przewodzie w stosunku do pozostałych pyłków – było go niespełna 30%).

Prawidłowość stosowania nazwy odnosi się również do samych składników danego produktu. Wskazanie w wykazie składników „margaryny”, podczas gdy użyto składnika złożonego zawierającego smalec wieprzowy, wodę, tłuszcze roślinne, sól, dodatki i aromat stanowi poważne naruszenie prawa i wpro-

wadza konsumenta w błąd. Takim samym nadużyciem jest nazwanie składnika „szynką drobiową” czy „serem feta”, w sytuacji gdy stosowano odpowiednio produkt drobiowy oraz „ser sałatkowo-kanapkowy”.

Niestety nadal dla wielu producentów „wiejska”, „chłopska”, „domowa” czy „staropolska” metoda produkcji opiera się na stosowaniu dodatków i przetworzonych surowców. Inni z kolei mają problemy z właściwym nadzorem nad procesem produkcyjnym, bo podają informację „ręcznie przyprawiane” w oznakowaniu produktu niezawierającego żadnych przypraw albo wymieniają w wykazie składników „schab wieprzowy”, mimo że stosują „łopatkę wieprzową”. Czasem producenci tak bardzo chcą wyróżnić swoje produkty, że umieszczają w ich oznakowaniu informacje zupełnie niemające odzwierciedlenia w rzeczywistości. Przykładowo w oznakowaniu jaj podano sformułowanie „pasza w oparciu o soję wolną od GMO”, w sytuacji gdy pasza wykorzystywana do żywienia kur w ogóle nie zwierzała w swoim składzie soi, a na opakowaniu szynki deklarowano, że została ona wyprodukowana z polskiego mięsa, podczas gdy faktycznie pochodziło ono ze zwierząt wyhodowanych i ubitych w Holandii. Z kolei analiza pyłkowa wykonana w miodzie oznakowanym informacją „produkt polski” wykazała obecność pyłków roślin obcych dla naszego kraju.

O braku dostatecznego nadzoru nad procesem produkcji świadczą również uznane za zafałszowanie nieprawidłowości w zakresie parametrów jakościowych. Dotyczyły one niezgodności z deklaracją producentów (np. zawyżona lub zaniżona zawartość tłuszczu w przetworach mlecznych, zawyżona zawartość glazury w rybach mrożonych, zawyżona wilgotność w bułce tartej) lub z wymaganiami określonymi w obowiązujących przepisach (np. zawyżona zawartość wody wchłoniętej w mięsie drobiowym).

To jeszcze nie koniec...

Oszustwa w branży spożywczej najczęściej występują w sytuacji, gdy potencjalny zysk finansowy jest wysoki, a ryzyko wykrycia niskie. Najbardziej traci na tym konsument, który jest ostatnim, a co za tym idzie również najsłabszym, uczestnikiem rynku. Stwierdzane zafałszowania naruszają nie tylko jego interes ekonomiczny, lecz również mogą stanowić zagrożenie dla jego zdrowia (np. nieświadome spożywanie pominiętych w składzie alergenów). Na szczęście konsument może liczyć na ochronę przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, gdyż Inspekcja JHARS cały czas prowadzi kontrole jakości handlowej żywności. Nowoczesna baza laboratoryjna, nowe metodyki badawcze i ciągłe doskonalenie procedur kontrolnych sprawiają, że nadzór nad jakością jest coraz bardziej skuteczny.

³ Obecność karmelu (barwnika) w pieczywie innym niż słodowe świadczy o jego zafałszowaniu.

⁴ Rozporządzenie (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego.

CZTERY LATA ROSYJSKIEGO EMBARGA

Agnieszka Sudół
Katarzyna Trojnar

Kontrole wycofywanych z rynku owoców i warzyw w VI turach mechanizmu wsparcia polskich producentów

Zakończenie VI już tury mechanizmu wsparcia krajowych producentów świeżych owoców i warzyw

Zgodnie z przepisami UE oraz krajowymi aktami prawnymi w dniu 30 czerwca 2018 roku zakończyła się szósta tura mechanizmu wsparcia dotyczącego wycofywania świeżych owoców z rynku.

Kontrole produktów przeznaczonych na wycofanie z rynku prowadzone były przez wojewódzkie inspektoraty JHARS od sierpnia 2014 roku, tj. od czasu wprowadzenia przez Federację Rosyjską embarga na polskie owoce i warzywa.

W ciągu minionych prawie 4 lat producenci świeżych owoców i warzyw objęci byli unijnym mechanizmem wsparcia, które miało kompensować straty finansowe spowodowane brakiem możliwości eksportu. W tym czasie Inspekcja JHARS sprawdzała jakość handlową wycofywanych z rynku produktów. Przez pierwszych pięć tur kontrole prowadzone były na wniosek dyrektorów oddziałów terenowych ARR i odbywały się praktycznie każdego dnia. Podczas szóstej tury realizację mechanizmu przejęła Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, a kontrole WIJHARS prowadzone były na wniosek dyrektorów oddziałów regionalnych ARiMR.

Podczas minionych 4 lat wojewódzkie inspektoraty JHARS wychodziły naprzeciw krajowym producentom świeżych owoców i warzyw i angażowały znaczne zasoby kadrowe i finansowe do realizacji tego zadania, niezmiernie ważnego dla beneficjentów mechanizmu wsparcia.

Od sierpnia 2014 roku do końca czerwca 2018 roku inspektorzy skontrolowali ponad 80 tys. partii świeżych owoców i warzyw przeznaczonych głównie na wycofanie z rynku w ramach bezpłatnej dystrybucji o łącznej masie 640 tys. ton.

Wycofane produkty trafiały do różnych organizacji pożytku publicznego, w tym: organizacji charytatywnych, banków żywności, szkół, przedszkoli, aresztów śledczych, domów pomocy społecznej.

Kontrole WIJHARS

W związku z potrzebą potwierdzenia właściwej jakości handlowej świeżych owoców i warzyw wycofywanych z rynku, wojewódzkie inspektoraty JHARS prowadziły kontrole wszystkich partii będących przedmiotem wycofania. Otrzymanie *Świadectwa zgodności z normami handlowymi UE dla świeżych owoców i warzyw*, wydawanego przez WIJHARS, było niezbędne do uzyskania wsparcia finansowego. Natomiast wydanie *Protokołu niezgodności z normami handlowymi UE dla świeżych owoców i warzyw* było równoznaczne z brakiem możliwości ubiegania się o takie wsparcie.

Kontrole WIJHARS polegały przede wszystkim na identyfikacji każdej partii, ustaleniu masy owoców lub warzyw wycofywanych z rynku, kontroli zgodności z normami handlowymi z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 543/2011¹.

W ramach kontroli sprawdzane było również oznakowanie, które miało gwarantować, że produkty wycofywane z rynku zostaną przeznaczone wyłącznie do bezpłatnej dystrybucji (np. dla organizacji charytatywnych) lub na cele inne niż bezpłatna dystrybucja (tj. pasze lub do biogazowni).

Podsumowanie sześciu tur mechanizmu wsparcia krajowych producentów owoców i warzyw (wykres 1)

I tura, od dnia 18 sierpnia do dnia 30 listopada 2014 roku:

- **Wsparcie przyznano dla:** jabłek, gruszek, owoców miękkich, winogron, śliwek, pomidorów, marchwi, kapusty, słodkiej papryki, kalafiorów i brokułów, ogórków, korniszonów oraz pieczarek,
- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 2 729 partii świeżych owoców i warzyw, o łącznej masie 46,5 tys. ton,

¹ – rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 543/2011 z dnia 7 czerwca 2011 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do sektora owoców i warzyw oraz sektora przetworzonych owoców i warzyw (Dz. U. L 157 z 15.6.2011r., z późn. zm.)

- **WIJHARS wydały:** 2 529 *Świadectw zgodności z normami handlowymi UE dla świeżych owoców i warzyw* i 5 *Protokołów niezgodności z normami handlowymi UE dla świeżych owoców i warzyw*.

II tura, przedłużenie I tury do 31 grudnia 2014 roku:

- **Wsparcie przyznano dla:** jabłek, gruszek, owoców miękkich, winogron, śliwek, pomidorów, marchwi, kapusty, słodkiej papryki, kalafiorów i brokułów, ogórków, korniszonów oraz pieczarek,

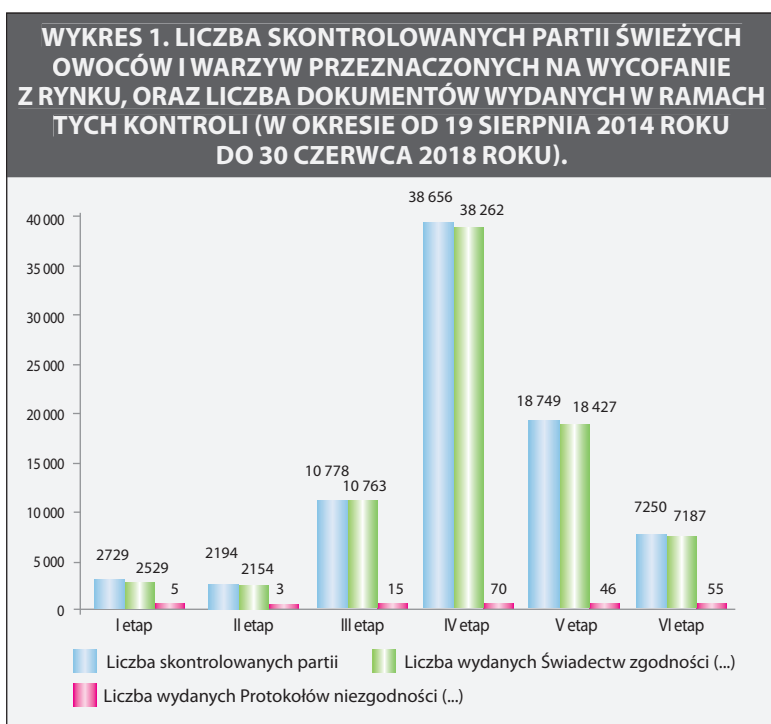
- **Wsparcie przyznano dla:** jabłek, gruszek, śliwek, pomidorów, marchwi, papryki słodkiej, ogórków i korniszonów,
- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 38 656 partii świeżych owoców i warzyw, o łącznej masie 320,2 tys. ton,
- **WIJHARS wydały:** 38 262 *Świadectwa zgodności (...)* i 70 *Protokołów niezgodności (...)*.

V tura, od 3 października 2016 roku do 30 czerwca 2017 roku:

- **Wsparcie przyznano dla:** jabłek, gruszek, śliwek, winogron stołowych, brzoskwiń, pomidorów, marchwi, papryki słodkiej, ogórków i korniszonów,
- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 18 749 partii świeżych owoców i warzyw, o łącznej masie 93,6 tys. ton,
- **WIJHARS wydały:** 18 427 *Świadectw zgodności (...)* i 46 *Protokołów niezgodności (...)*.

VI tura, od 22 stycznia 2018 roku do 30 czerwca 2018 roku:

- **Wsparcie przyznano wyłącznie dla owoców, tj.:** jabłek, gruszek, śliwek, brzoskwiń i nektaryn,
- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 7 250 partii świeżych owoców, o łącznej masie 49,1 tys. ton,
- **WIJHARS wydały:** 7 187 *Świadectw zgodności (...)* i 55 *Protokołów niezgodności (...)*.

- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 2 194 partii świeżych owoców i warzyw, o łącznej masie 16,2 tys. ton,
- **WIJHARS wydały:** 2 154 *Świadectwa zgodności (...)* i 3 *Protokoły niezgodności (...)*.

III tura, od dnia 1 stycznia 2015 roku do dnia 30 czerwca 2015 roku:

- **Wsparcie przyznano dla:** jabłek, gruszek, pomidorów, marchwi, słodkiej papryki, ogórków i korniszonów,
- **WIJHARS przeprowadziły kontrolę:** 10 778 partii świeżych owoców i warzyw, o łącznej masie 114,3 tys. ton,
- **WIJHARS wydały:** 10 763 *Świadectwa zgodności (...)* i 15 *Protokołów niezgodności (...)*.

IV tura, od 2 listopada 2015 roku do 30 czerwca 2016 roku:

Analizując zestawienia masy partii wycofywanych z rynku w kolejnych turach mechanizmu wsparcia, warto podkreślić, że w ostatniej turze procent wykorzystania przyznanego Polsce limitu był stosunkowo niski względem wcześniejszych tur i wynosił około 62%. Wpływ na zaistniałą sytuację mogły mieć niekorzystne warunki pogodowe w zeszłym sezonie, w tym straty owoców spowodowane przymrozkami, które występowały w 2017 roku na terenie Polski oraz pozostałych europejskich krajów produkcyjnych. Głównym produktem wycofywanym z rynku krajowego były jabłka. Czynniki pogodowe wpłynęły negatywnie na jakość tych owoców, a także obniżyły ich trwałość, co utrudniało właściwe przechowywanie.

Po zakończeniu VI tury mechanizmu wsparcia, brak jest potwierdzonych informacji odnośnie ewentualnej kontynuacji wsparcia finansowego przyznawanego przez Komisję Europejską, w ramach trwającego już tyle lat rosyjskiego embarga.

NOWE PRZEPISY DOTYCZĄCE RYNKU WINA

W marcu 2018 r. weszły w życie nowe przepisy dotyczące organizacji rynku wina, które uzupełniają i ustanawiają zasady stosowania rozporządzenia nr 1308/2013¹.

Celem przedmiotowych regulacji jest m.in. określenie szczegółowych wymagań dotyczących dokumentów towarzyszących, certyfikacji, rejestru przychodów i rozchodów, obowiązkowych deklaracji, kontroli oraz przekazywania informacji do Komisji Europejskiej. W artykule przedstawiono zagadnienia, które zostały uregulowane w nowych rozporządzeniach UE, istotne z punktu widzenia działań Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, jak również obowiązków producentów wyrabiających wino z winogron pochodzących z krajowych upraw winorośli.

Jakie zagadnienia regulują nowe przepisy?

- system zezwoleń na nasadzenia winorośli,
- rejestr winnic,
- dokumenty towarzyszące przewozowi produktów sektora wina,
- certyfikację,
- rejestr przychodów i rozchodów,
- obowiązkowe deklaracje,
- kontrole,
- właściwe organy i ich wzajemną pomoc,
- kary,
- powiadomienia i publikację zgłoszonych informacji.

Rozporządzenie Delegowane Komisji (UE) 2018/273

W rozporządzeniu 2018/273 podano szereg definicji, które stosuje się na potrzeby przedmiotowego aktu prawnego oraz rozporządzenia 2018/274. Terminy te dotyczą różnych podmiotów, np. plantatora winorośli, producenta, handlowca, sprzedawcy detalicznego, dla których w obu ww. aktach prawnych określono konkretne wymagania.

Rozporządzenie 2018/273 precyzuje zasady stosowania dokumentów towarzyszących dla produktów sektora wina, w szczególności odnośnie wyrobów pochodzących z państw trzecich i eksportowanych poza UE. Warto zwrócić uwagę, że obowiązek przedstawienia właściwym organom dokumentu towarzyszącego na każdym etapie przewozu produktów sektora wina dotyczy zarówno plantatorów winorośli, producentów, butelkujących, handlowców oraz sprzedawców detalicznych. Rozporządzenie przewiduje jednak pewne odstępstwa od tych wymagań np. w sytuacji dostarczania soku winogronowego podmiotom, które nie biorą udziału w produkcji wina. W przypadku importowanego wina w dalszym ciągu funkcjonują dokumenty VI-1 (oraz wyciągi VI-2), przy czym na etapie dopuszczenia wina do swobodnego obrotu w UE, organy celne mają potwierdzać oryginał i kopię dokumentu VI-1 (lub oryginał i kopię wyciągu VI-2), a także przechowywać kopie tych dokumentów. Dotychczas zadanie to wypełniały właściwe WIJHARS. W przypadku eksportu produktów sektora wina, nowe przepisy przewidują możliwość sporządzenia specjalnego świadectwa wywozu o określonym wzorze.

Rozporządzenie 2018/273 określa również zasady prowadzenia rejestru przychodów i rozchodów, w którym należy uwzględnić działania dotyczące produkcji wina. Lista praktyk enologicznych oraz metod przetwarzania, które odnotowuje się w rejestrze została w przystępny sposób wskazana w art. 29 rozporządzenia.

W celu zagwarantowania sprawnego i skutecznego prowadzenia kontroli w rozporządzeniu określono jednolite zasady w tym zakresie, obejmujące również uprawnienia urzędników.

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 671 ze zm.)

Ponadto, ww. akt prawny wprowadza zmiany dotyczące zagospodarowania produktów ubocznych powstałych przy wyrobie wina². Zgodnie z nowym brzmieniem przepisów, państwa członkowskie mogą zwolnić producentów wytwarzających wino lub moszcz winogronowy w ilości do 50 hl z obowiązku wycofania produktów ubocznych pod nadzorem.

Rozporządzenie 2018/273 przewiduje obowiązek składania przez podmioty działające na rynku wina deklaracji dotyczących m.in. zbiorów winogron, produkcji, zapasów wina i moszczu winogronowego. Aby ograniczyć obciążenia administracyjne określono, że wymagania te dotyczą państw członkowskich, które prowadzą aktualny rejestr winnic. Kraje, które nie są do tego zobligowane (w tym Polska), mają jednak możliwość ustanowienia krajowych przepisów w zakresie pozyskiwania przedmiotowych danych w celu monitorowania rynku wina.

Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) 2018/274

W rozporządzeniu 2018/274 wskazano m.in. ogólne zasady procedury certyfikacji win bez ChNP lub ChOG, w których oznakowaniu podano odmianę/ odmiany winorośli lub rocznik oraz kryteria techniczne mające zastosowanie do celów certyfikacji. Przepisy te mają na celu zapewnienie ochrony konsumentów poprzez zagwarantowanie prawdziwości tych informacji umieszczanych na etykietach win wprowadzanych do obrotu.

Przedmiotowy akt prawny określa również wymagania dotyczące rejestru przychodów i rozchodów, w szczególności rodzaje informacji jakie muszą być wpisywane w odniesieniu do niektórych surowców stosowanych w praktykach enologicznych oraz dodatkowe dane wymagane do zamieszczenia w przy-

padku produkcji win musujących i likierowych. Ponadto, wskazane zostały terminy w jakich należy odnotowywać poszczególne informacje w rejestrze.

Aby ułatwić sprawozdawczość w zakresie rynku wina, rozporządzenie 2018/274 precyzuje jakie dane powinny być zawarte w deklaracjach składanych przez podmioty uczestniczące w rynku wina i w jakich terminach należy raportować poszczególne informacje, dając jednocześnie każdemu państwu członkowskiemu prawo do określenia formy i sposobu przekazywania deklaracji na poziomie krajowym.

Podsumowanie

Uwzględnienie różnorodnych aspektów prawodawstwa w zakresie rynku wina w dwóch aktach prawnych przyczynia się do uproszczenia i zwiększenia przejrzystości przepisów. Ponadto, uregulowanie wielu zagadnień począwszy od sadzenia winorośli aż po wprowadzanie do obrotu wina ma również znaczenie dla idei identyfikowalności w łańcuchu dostaw oraz usprawnienia funkcjonowania tego rynku.

Należy mieć na uwadze, że w celu doprecyzowania poszczególnych obowiązków państw członkowskich i wskazania w krajowych przepisach właściwych organów kontroli, zmianie podlegać będzie m.in. ustawa o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina³ (tzw. ustawa winiarska). Ponadto, warto śledzić Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, ponieważ rozporządzenie nr 1308/2013 upoważnia również Komisję Europejską do przyjęcia aktów delegowanych i wykonawczych dotyczących kwestii rejestracji oraz ochrony nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych i terminów tradycyjnych, a także szczegółowych zasad etykietowania produktów sektora wina. Przed nami zatem kolejne nowe regulacje dotyczące rynku wina.

² Nowy art. 14a i 14b w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 606/2009 z dnia 10 lipca 2009 r. ustanawiającego niektóre szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 479/2008 w odniesieniu do kategorii produktów winiarskich, praktyk enologicznych i obowiązujących ograniczeń (Dz. Urz. UE L 193, z 24.07.2009, str. 1, ze zm.)

³ Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina (Dz. U. z 2018 r. poz. 1159)

ROLNICTWO EKOLOGICZNE W POLSCE W 2017 R.

Kinga Salach

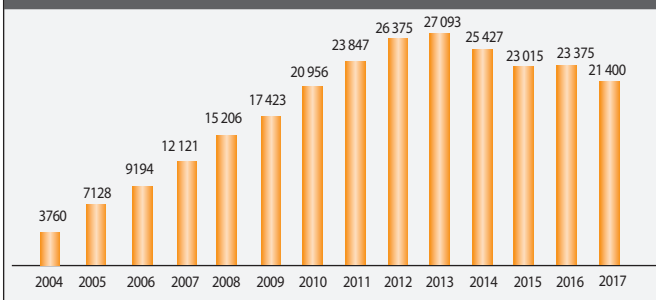
Po niewielkim wzroście liczby producentów ekologicznych w Polsce w 2016 r. (o 1,6% w porównaniu do 2015 r.), w 2017 r. ogólna liczba producentów ekologicznych spadła prawie o dwa tysiące (tj. 8,4%) i wyniosła 21 400. Najliczniejszą grupę producentów ekologicznych stanowili producenci rolni. W 2017 r. działalność w tym zakresie prowadziło 20 257 producentów, o 9,7% mniej niż w 2016 r. Podobnie jak w 2016 r., w 2017 r. odnotowano wzrost liczby producentów zajmujących się przygotowaniem, z 705 do 795 producentów (zmiana o 12,8%).

W 2017 r. najwięcej producentów ekologicznych prowadziło działalność w województwach: warmińsko-mazurskim (3 768), podlaskim (3 252) i mazowieckim (2 513). W województwach tych było także najwięcej gospodarstw ekologicznych, w warmińsko-mazurskim – 3 745, w podlaskim – 3 211, a w mazowieckim – 2 215. W przypadku producentów zajmujących się przygotowaniem, prawie połowa z całkowitej liczby producentów prowadziła działalność na terenie województw: mazowieckiego (187), wielkopolskiego (105) i lubelskiego (74).

W związku ze zmniejszeniem liczby producentów ekologicznych, w tym zwłaszcza producentów rolnych, w 2017 r. odnotowano również spadek ogólnej powierzchni ekologicznych użytków rolnych. Wyniosła ona 494 978,66 ha, o 7,8% mniej niż w 2016 r. Połowa całkowitej powierzchni ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2017 r. znajdowała się na terenie województw: warmińsko-mazurskiego (21,6%), zachodniopomorskiego (17,7%) i podlaskiego (10,8%). Największą powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2017 r. zajmowały rośliny na paszę (28,6%), łąki i pastwiska oraz zboża (po 23,5%).

Największą powierzchnię ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2017 r. zajmowały rośliny na paszę (28,6%), łąki i pastwiska oraz zboża (po 23,5%). Na kolejnym miejscu znalazły się warzywa (7,5%), rośliny przemysłowe oraz uprawy sadownicze i jagodowe (po 5,7%), a następnie rośliny strączkowe na suche nasiona (3,3%). Ziemniaki zajmowały 0,3% powierzchni ekologicznych użytków rolnych w Polsce, natomiast pozostałe uprawy 1,9%.

WYKRES 1. LICZBA PRODUCENTÓW EKOLOGICZNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2017

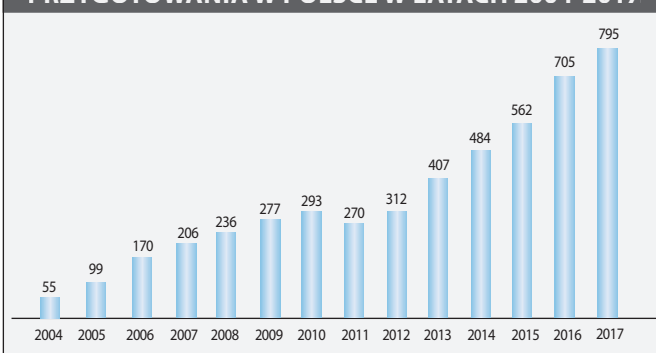
Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

WYKRES 2. LICZBA EKOLOGICZNYCH PRODUCENTÓW ROLNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2017

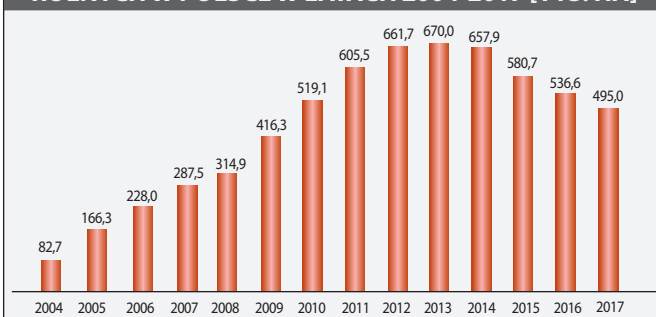
Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

WYKRES 3. LICZBA PRODUCENTÓW EKOLOGICZNYCH PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA W POLSCE W LATACH 2004-2017

Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

WYKRES 4. POWIERZCHNIA EKOLOGICZNYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W POLSCE W LATACH 2004-2017 [TYS. HA]

Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

TABELA 1. LICZBA PRODUCENTÓW EKOLOGICZNYCH (W TYM LICZBA GOSPODARSTW I PRODUCENTÓW PROWADZĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA) W POLSCE W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA, WG STANU NA 31 GRUDNIA 2016 R. ORAZ 31 GRUDNIA 2017 R.

Województwo	Liczba producentów ekologicznych			W tym:					
	2016 r.	2017 r.	zmiana [%]	ekologiczni producenci rolni			producenci prowadzący działalność w zakresie przygotowania		
				2016 r.	2017 r.	zmiana [%]	2016 r.	2017 r.	zmiana [%]
dolnośląskie	867	795	-8,3	813	741	-8,9	30	34	13,3
kujawsko-pomorskie	496	451	-9,1	470	419	-10,9	23	25	8,7
lubelskie	2 061	1 997	-3,1	1 980	1 904	-3,8	65	74	13,8
lubuskie	1 166	971	-16,7	1 148	948	-17,4	16	13	-18,8
łódzkie	553	555	0,4	497	477	-4,0	43	54	25,6
małopolskie	1 176	1 037	-11,8	1 093	934	-14,5	66	67	1,5
mazowieckie	2 679	2 513	-6,2	2 426	2 215	-8,7	174	187	7,5
opolskie	75	69	-8,0	68	57	-16,2	5	7	40,0
podkarpackie	1 299	1 249	-3,8	1 252	1 194	-4,6	38	41	7,9
podlaskie	3 470	3 252	-6,3	3 437	3 211	-6,6	25	26	4,0
pomorskie	729	663	-9,1	679	609	-10,3	36	42	16,7
śląskie	230	219	-4,8	180	162	-10,0	33	32	-3,0
świętokrzyskie	859	773	-10,0	834	740	-11,3	19	24	26,3
warmińsko-mazurskie	4 159	3 768	-9,4	4 142	3 745	-9,6	16	21	31,3
wielkopolskie	950	882	-7,2	843	736	-12,7	80	105	31,3
zachodniopomorskie	2 606	2 206	-15,3	2 573	2 165	-15,9	36	43	19,4
Polska	23 375	21 400	-8,4	22 435	20 257	-9,7	705	795	12,8

Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

TABELA 2. POWIERZCHNIA EKOLOGICZNYCH UŻYTKÓW ROLNYCH W POLSCE W PODZIALE NA WOJEWÓDZTWA, WG STANU NA 31 GRUDNIA 2016 R. ORAZ 31 GRUDNIA 2017 R.

Województwo	Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych [ha]		
	2016 r.	2017 r.	zmiana [%]
dolnośląskie	29 200,08	27 542,26	-5,7
kujawsko-pomorskie	9 262,79	8 331,01	-10,1
lubelskie	31 342,54	29 000,95	-7,5
lubuskie	43 235,08	37 923,17	-12,3
łódzkie	9 986,03	9 260,68	-7,3
małopolskie	12 364,42	10 691,33	-13,5
mazowieckie	49 517,43	44 347,97	-10,4
opolskie	3 216,54	2 789,47	-13,3
podkarpackie	15 485,41	15 349,72	-0,9
podlaskie	55 168,43	53 550,52	-2,9
pomorskie	23 327,95	22 419,16	-3,9
śląskie	5 324,79	3 726,20	-30,0
świętokrzyskie	10 739,06	9 969,80	-7,2
warmińsko-mazurskie	108 667,22	107 067,04	-1,5
wielkopolskie	29 171,27	25 389,15	-13,0
zachodniopomorskie	100 570,18	87 620,23	-12,9
Polska	536 579,22	494 978,66	-7,8

Źródło: GIJHARS na podstawie wykazów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o rolnictwie ekologicznym

KONTROLE GRANICZNE PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH IMPORTOWANYCH Z PAŃSTW TRZECICH DO POLSKI W 2017 R.

Małgorzata
Waszewska

Produkty uzyskane metodami ekologicznymi w państwach trzecich (nienależących do Unii Europejskiej), które importowane są na terytorium UE i zawierają odniesienia do ekologicznej metody produkcji, muszą spełniać wymagania w zakresie metod produkcji i zakresu kontroli, uznane za równoważne do tych, które obowiązują w państwach UE. Zasady te muszą być przestrzegane na każdym etapie produkcji, przetwórstwa i wprowadzania do obrotu.

Produkty rolnictwa ekologicznego, importowane zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 834/2007 do jednego z państw UE, mogą być swobodnie wprowadzane do obrotu we wszystkich państwach członkowskich.

Dopuszczenie do swobodnego obrotu na terytorium UE przesyłki produktów ekologicznych odbywa się w trakcie kontroli granicznej przeprowadzanej przez organ właściwy danego państwa członkowskiego. Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym w Polsce organem tym jest Inspekcja JHARS.

Podczas czynności wykonywanych przez inspektorów WIJHARS przy dopuszczaniu do swobodnego obrotu na terytorium UE przesyłek produktów rolnictwa ekologicznego importowanych z państw trzecich, sprawdzane jest czy przedkładane przez importerów *świadczenia kontroli* zostały wydane przez jednostki certyfikujące lub organy kontroli wymienione w Wykazie, stanowiącym załącznik IV do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1235/2008 lub na liście, będącej załącznikiem III do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1235/2008, w zakresie danej kategorii produktów w danym państwie trzecim. Ponadto sprawdzane jest czy importowane produkty w swoim oznakowaniu zawierają właściwy numer kodowy jednostki certyfikującej lub organu kontroli, zgodny odpowiednio z załącznikiem III lub załącznikiem IV do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1235/2008. Podczas sprawdzania przesyłki, zgodnie art. 2 pkt 5 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1235/2008, inspektor WIJHARS może

skontrolować importowane produkty w odniesieniu do wymagań rozporządzenia Rady (WE) nr 834/2007 oraz rozporządzenia Komisji (WE) nr 889/2008, np. może zażądać okazania certyfikatu producenta eksportującego ww. produkty, pobrać próbki na pozostałości niedozwolonych środków produkcji w rolnictwie ekologicznym, m.in.: pestycydów lub GMO.

Liczba kontroli

W okresie od 1 stycznia 2017 r. do 31 grudnia 2017 r. zgłoszenia przesyłki WIJHARS w celu dopuszczenia jej do swobodnego obrotu dokonało 89 importerów (wobec 58 w 2016 r.). W analizowanym okresie in-

TABELA 1. LICZBA KONTROLI GRANICZNYCH PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH PRZEPROWADZONYCH PRZE WIJHARS W 2017 R.	
WIJHARS	Liczba kontroli granicznych produktów ekologicznych
Białystok	7
Bydgoszcz	9
Gdynia	69
Katowice	66
Kielce	29
Kraków	14
Lublin	222
Łódź	160
Olsztyn	0
Opole	0
Poznań	54
Rzeszów	13
Szczecin	31
Warszawa	76
Wrocław	53
Zielona Góra	2
Razem	805

spektorzy WIJHARS w oparciu o zgłoszenia wykonali 805 kontroli, obejmujące łącznie 984 partie produktów. W 2 wojewódzkich inspektoratach JHARS nie otrzymano żadnego zgłoszenia do przeprowadzenia kontroli produktów ekologicznych importowanych z krajów trzecich. Informacje dotyczące liczby kontroli wykonanych w poszczególnych WIJHARS przedstawiono w tabeli 1.

Struktura regionalna i produktowa

Produkty ekologiczne zgłoszone do kontroli granicznej pochodziły z 40 państw trzecich (Albania, Argentyna, Australia, Azerbejdżan, Białoruś, Boliwia,

Brazylia, Burkina Faso, Chile, Chiny, Dominikana, Egipt, Ekwador, Etiopia, Filipiny, Indie, Indonezja, Izrael, Japonia, Kanada, Kazachstan, Kolumbia, Korea Płd., Kostaryka, Maroko, Meksyk, Mołdawia, Pakistan, Paragwaj, Peru, Republika Południowej Afryki, Rosja, Serbia, Sri Lanka, Stany Zjednoczone Ameryki, Tajlandia, Tunezja, Turcja, Ukraina, Wietnam). Łączna ilość produktów ekologicznych, importowanych z państw trzecich do Polski wyniosła 15 129,6 ton (wzrost o 6,1% wobec 2016 roku), z czego aż 60,8% stanowiły produkty importowane z Ukrainy (wobec 76,6% udziału w 2016 r.). Udział pozostałych krajów kształtował się na poziomie od 0,001%

TABELA 2. IMPORT PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH WG KRAJÓW W 2017 R.

Lp.	Kraj	Produkt	Ilość [kg]	Udział [%]
1	Chile	wino, winogrona, jagody mrożone	190386	1,26
2	Chiny	suplementy diety, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, środki spożywcze wzbogacone, herbaty zielone, miód nektarowy, owoce pozostałe, orzechy ziemne, sorgo, makaron ryżowy, makaron sojowy, rośliny suszone, rośliny proszkowane, fasola, soja, nasiona dyni	138671	0,92
3	Dominikana	banany zielone	450598	2,98
4	Ekwador	banany zielone	592528	3,92
5	Egipt	rośliny i części roślin suszone, koperek, koper włoski, karczochy, przyprawy jednoskładnikowe korzenne (anyżek, kolendra, kminek), tymianek, rozmaryn, przyprawy warzywne (cebula)	115501	0,76
6	Indie	herbaty zielone, herbaty czarne, soja, cykorja, sezam, amarantus, warzywa suszone jednoskładnikowe, rośliny i części roślin suszone	273910	1,81
7	Indonezja	wyroby kokosowe, cukier biały, cukier przemysłowy	210918	1,39
8	Kazachstan	len	392500	2,59
9	Mołdawia	nasiona słonecznika, śliwki suszone	884375	5,85
10	Pakistan	ryż, syropy glukozowe, rośliny i części roślin suszone	204442	1,35
11	Serbia	maliny mrożone, jagody mrożone, wiśnie mrożone oraz pozostałe owoce mrożone, maliny, wiśnie, jeżyny	526392	3,48
12	Sri Lanka	olej kokosowy, wyroby kokosowe, mleczko kokosowe, herbaty czarne, białe i zielone, napoje bezalkoholowe niegazowane niesłodzone, przyprawy (cynamon, gałka muszkatowa, kurkuma, pieprz)	298620	1,97
13	Stany Zjednoczone	śliwki suszone, suplementy diety, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, środki spożywcze wzbogacone	181715	1,20
14	Turcja	figi suszone, morele suszone, morele, rodzynki, truskawki mrożone, wiśnie mrożone, por, proso, soczewica, ciecierzycza, kasza kuskus, suplementy diety, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, środki spożywcze wzbogacone, koncentraty spożywcze, napoje, herbatki ziołowe	474075	3,13
15	Ukraina	owoce mrożone, soki owocowe zagęszczone i bezpośrednio wyciśnięte z owoców, soki warzywne, orzechy włoskie i laskowe, pszenica, pszenica orkisz, jęczmień, żyto, owies, proso, soja, gryka, kasza jaglana, płatki owsiane, groch łuskany, jabłka, napoje bezalkoholowe niegazowane niesłodzone, pierniki	9199981	60,81
16	Albania, Argentyna, Australia, Azerbejdżan, Białoruś, Boliwia, Brazylia, Burkina Faso, Etiopia, Filipiny, Izrael, Japonia, Kanada, Kolumbia, Korea Płd., Kostaryka, Maroko, Meksyk, Paragwaj, Peru, RPA, Rosja, Tajlandia, Tunezja, Wietnam	rośliny i części roślin suszone i proszkowane, herbaty czerwone, ziołowe, zielone, wino, soki owocowe bezpośrednio wyciśnięte z owoców, jagody mrożone i napoje bezalkoholowe (sok brzoźowy, aloesowy), orzechy, sezam, olej kokosowy, wyroby kokosowe, daktyle, syrop glukozowy, cukier biały, ekstrakt kawy w postaci proszku, napoje bezalkoholowe niegazowane słodzone cukrem, przecier owocowy, olej z nasion bawełny, olej arganowy, ananasy suszone, suplementy diety (syropy, lizaki, żelki, gumy do żucia), przyprawy ziołowe, kakao w proszku i całe, mango, owoce pozostałe mrożone, zioła pozostałe, amarantus, nasiona słonecznika, ciecierzycza, żurawina, pozostałe owoce mrożone jednoskładnikowe, proszek mleczny (inny niż mleko w proszku)	994976	6,58
Razem			15129588	100,00

TABELA 3: ILOŚĆ PRODUKTÓW EKOLOGICZNYCH IMPORTOWANYCH Z PAŃSTW TRZECICH W 2017 R.

Lp.	Produkt	Ilość [kg]	Liczba partii	Udział [%]
1	amarantus	41944	2	0,28
2	banany zielone	1043126	52	6,89
3	borówki mrożone, jagody mrożone, inne owoce mrożone	3502081	194	23,15
4	cykoria, dynia, fasola, groch łuskany, karczochy, por, pozostałe warzywa mrożone jednoskładnikowe, warzywa suszone jednoskładnikowe, ciecierzycza, soczewica jadalna, koper włoski	211345	19	1,40
5	cukier biały, cukier przemysłowy	161510	9	1,07
6	daktyle	13440	5	0,09
7	gryka	256203	9	1,69
8	herbatki ziołowe	6492	5	0,04
9	herbaty (białe, czarne, czerwone, zielone)	50859	29	0,34
10	jeżyny, maliny, mango, winogrona, wiśnie, morele, żurawina, owoce pozostałe	251417	17	1,66
12	jęczmień	21945	1	0,15
13	ziarna kakao, kakao w proszku	40000	8	0,26
14	kasza jaglana	210042	12	1,39
15	kasza kuskus	33000	2	0,22
16	kawa ekstrakt w proszku, koncentraty spożywcze, proszek mleczny (inny niż mleko w proszku), rodzynki, pierniki, pozostałe produkty	113770	13	0,75
17	koperek, przyprawy jednoskładnikowe, rozmaryn, tymianek, zioła pozostałe	20180	22	0,13
18	len	392500	13	2,59
19	makaron ryżowy, makaron sojowy	18672	3	0,12
20	miód	35670	1	0,24
21	mleczko kokosowe	98818	13	0,65
22	napoje bezalkoholowe niegazowane słodzone i niesłodzone	156380	11	1,03
23	olej arganowy, kokosowy, bawełniany	201246	28	1,33
24	orzechy	105992	11	0,70
25	owies	504820	23	3,34
27	owoce suszone	294986	22	1,95
28	płatki owsiane	163200	8	1,08
29	proso	1252990	52	8,28
30	przecier owocowy	23000	2	0,15
31	pszenica orkisz	736306	31	4,87
32	pszenica zwyczajna	526680	25	3,48
33	rośliny i części roślin inne suszone lub proszkowane	392983	88	2,60
34	ryż (biały, brązowy)	91875	15	0,61
35	sezam	149536	8	0,99
36	słonecznik	961375	44	6,35
37	soja	863600	17	5,71
38	soki warzywne	12096	18	0,08
39	soki owocowe (bezpośrednio wyciśnięte, z soku zagęszczonego, zagęszczone)	1735130	79	11,47
40	sorgo	4000	1	0,03
41	suplementy diety, środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego, środki spożywcze wzbogacone	36996	16	0,24
42	syropy glukozowe i wysokosłodzone	118479	11	0,78
43	wino	117536	17	0,78
44	wyroby kokosowe, inne wyroby kokosowe	115788	26	0,77
45	żyto	41580	2	0,27
Razem			984	100

do 5,85%. Szczegółowe dane dotyczące ilości oraz rodzaju produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich zawarte są w tabeli 2.

Należy zauważyć, że nie jest to całkowita skala importu produktów ekologicznych. Poza produktami ekologicznymi, które zostały bezpośrednio importowane

na terytorium Polski, na rynku znajdują się także produkty, które zostały importowane do innego państwa członkowskiego, a następnie zostały wprowadzone na rynek Polski na zasadzie swobodnego obrotu towarów.

TABELA 4. LICZBA KONTROLI GRANICZNYCH PRZEPROWADZONYCH PRZEZ WIJHARS W 2017 R. W ZWIĄZKU Z WYTYCZNĄ KE

Państwo	Produkt	Liczba kontroli
Kazachstan	len	13
Rosja	ziarno słonecznika	5
Ukraina	ziarna: prosa, pszenicy, pszenicy orkisz, żyta, jęczmienia, owsa, soi, kasza jaglana, płatki owsiane, łubin, rokitnik	178
Razem		196

Z przeprowadzonej analizy wynika, że największy udział wśród produktów objętych kontrolą w 2017 r. stanowiły kategorie: borówki mrożone, jagody mrożone, inne owoce mrożone (23,2% wobec 36,2% w 2016 r.), soki owocowe bezpośrednio wyciśnięte, z soku zagęszczonego lub zagęszczone (11,5% wobec 21,9% w 2016 r.) oraz zboża w tym: ziarna pszenicy zwyczajnej i orkiszowej (łącznie 8,4% wobec 12,0% w 2016 r.) oraz proso (8,3%). Łączny udział tych trzech grup produktowych stanowił około 43% całości importu produktów ekologicznych objętych kontrolą. Szczegółowe dane w powyższym zakresie przedstawiono w tabeli 3.

Import produktów ekologicznych zgodnie w wytyczną KE w zakresie prowadzenia dodatkowej kontroli urzędowej produktów ekologicznych importowanych z Ukrainy, Kazachstanu i Federacji Rosyjskiej

Od 1 stycznia 2017 r. stosowana była Wytyczna Komisji Europejskiej z dnia 29 listopada 2016 r. w sprawie dodatkowych kontroli urzędowych produktów ekologicznych importowanych z Kazachstanu, Ukrainy i Rosji. Wytyczna dotyczy wszystkich przesyłek przywożonych z ww. państw trzecich, zawierających produkty rolnictwa ekologicznego o kodach CN wymienionych w działach:

- a) Dział 10 – zboża;
- b) Dział 11 – Produkty przemysłu młynarskiego, sód, skrobia, inulina, gluten pszenny;

- c) Dział 12 – nasiona i owoce oleiste: ziarna, nasiona i owoce różne, rośliny przemysłowe lub lecznicze, słoma i pasza (w tym nasiona słonecznika),
- d) Dział 23 – Pozostałości i odpady z przemysłu spożywczego, gotowa karma dla zwierząt (w tym 2306 – makuchy i inne pozostałości stałe, nawet mielone lub w postaci granulek, pozostałe z ekstrakcji tłuszczów lub olejów roślinnych, inne niż te objęte pozycją 2304 lub 2305).

Zgodnie z ww. wytyczną pracownik WIJHARS w trakcie kontroli granicznej produktów rolnictwa ekologicznego (objętych wspomnianą wytyczną) powinien obowiązkowo pobrać próbkę do badań laboratoryjnych na pozostałości pestycydów.

W roku 2017 zgodnie z wytyczną KE, wykonano 196 kontroli, obejmując nimi produkty przywożone z Kazachstanu, Ukrainy oraz Rosji. Około 90% obrotu w omawianym obszarze stanowi import produktów ekologicznych z Ukrainy. Szczegóły w powyższym zakresie przedstawiono z tabeli 4.

Podsumowanie

W 2017 r. liczba kontroli była nieznacznie większa w porównaniu do 2016 r. (o 0,2%), a liczba państw, z których pochodziły importowane produkty ekologiczne wzrosła z 36 do 40. W 2017 r. liczba importerów dokonujących zgłoszenia do kontroli znacząco wzrosła z 58 do 89 tj. 53,4%, natomiast ilość produktów kontrolowanych zwiększyła się o 6,1%.

Zmianie uległa też struktura asortymentowa importowanych produktów ekologicznych, a udział 3 najistotniejszych produktów (owoce mrożone, soki oraz zboża) łącznie zmalał z 70% do 43%.

W wyniku kontroli przeprowadzonych w 2017 r. nie stwierdzono nieprawidłowości i w związku z tym wszystkie produkty ekologiczne importowane z państw trzecich, objęte kontrolą IJHARS zostały dopuszczone do swobodnego obrotu na terenie Unii Europejskiej.

PAKIET USTAW „KONSTYTUCJI BIZNESU”

Małgorzata
Stańczuk

Korzystne zmiany dla przedsiębiorców weszły w życie 30 kwietnia 2018 r.

Nowym, uchwalonym z myślą o przedsiębiorcach, przepisom wchodzącym w skład „Konstytucji Biznesu” towarzyszy założenie, że przedsiębiorca ma być partnerem dla organów państwa, gdyż zgodnie z nowym podejściem tylko wsparcie przedsiębiorczości przyczyni się do rozwoju gospodarki.

W skład „Konstytucji Biznesu” wchodzi pięć nowych ustaw:

- ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej*,
- ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców*,
- ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*,
- ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy*,
- ustawa z dnia 6 marca 2018 r. *Prawo przedsiębiorców*, „Konstytucja Biznesu” zmienia 189 obowiązujących aktów prawnych oraz uchyla:
- ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. *o swobodzie działalności gospodarczej*,
- ustawę z dnia 6 lipca 1982 r. *o zasadach prowadzenia na terytorium Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne*,
- ustawę z dnia 4 marca 2010 r. *o świadczeniu usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*.

Ustawa **Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej**, wprowadza zmiany w 189 aktach prawnych, których celem jest przede wszystkim zapewnienie właściwego wdrożenia do polskiego systemu prawnego rozwiązań przewidzianych w pozostałych ustawach z pakietu „Konstytucji Biznesu” mających wprowadzić uproszczenia dla przedsiębiorców, w tym możliwość ustanawiania prokury przez osobę fizyczną, załatwiania spraw przy użyciu nowoczesnych środków komunikacji oraz dokonywania oceny jakości obsługi świadczonej przez urząd.

Ustawa **o Rzeczniku Małych i Średnich Przedsiębiorców** wprowadza instytucję rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, który ma stać na straży praw przedsiębiorców, a także stymulować bardziej partnerskie relacje między przedsiębiorcami a administracją publiczną.

W zakresie kompetencji rzecznika znajduje się:

- opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących interesów przedsiębiorców,
- występowanie do odpowiednich organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, a także do odpowiednich urzędów z wnioskami o wydanie objaśnień prawnych szczególnie skomplikowanych przepisów dotyczących działalności gospodarczej,
- wspieranie mediacji pomiędzy przedsiębiorcami a organami administracji,
- występowanie do Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskiem o rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni przepisów,
- zwracanie się o wszczynanie postępowań administracyjnych i przystępowanie do nich,
- wnoszenie skarg do sądów administracyjnych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi, społecznymi i zawodowymi,
- zwracanie się do odpowiednich organów, organizacji i instytucji z wnioskami o podjęcie odpowiednich działań mogących wpływać pozytywnie na prawa i interesy przedsiębiorców.

Ustawa **o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium RP** porządkuje przepisy (dotąd rozrzucone w różnych ustawach) dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce przez podmioty zagraniczne.

W szczególności zawiera regulacje w zakresie transgranicznej działalności usługowej, oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych oraz innych zasad uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W zakresie tworzenia w Polsce oddziałów przedsiębiorców zagranicznych pozostawiono dotychczasowe

rozwiązanie, zgodnie z którym oddział jest formą wykonywania działalności gospodarczej przez podmioty zagraniczne. Ustawa wprowadza obowiązek dołączenia do wniosku o wpis dokumentu potwierdzającego upoważnienie osoby wskazanej we wniosku do reprezentowania przedsiębiorcy zagranicznego w przedstawicielstwie wraz z potwierdzeniem przyjęcia tego upoważnienia przez osobę upoważnioną.

Ustawa o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy określa zasady funkcjonowania Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG), do której wpisywani są przedsiębiorcy prowadzący działalność jednoosobowo oraz wspólnicy spółek cywilnych.

Ustawa wprowadza szereg udogodnień dla przedsiębiorców, takich jak uelastycznienie zasad zawieszenia działalności gospodarczej czy możliwość rejestracji lub wyrejestrowania pracownika w zakresie ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, wskazuje, w jaki sposób będzie działał prowadzony on-line Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy, za pomocą którego przedsiębiorcy będą mogli uzyskać odpowiedzi na pytania związane z wykonywaniem działalności gospodarczej, a także załatwić niektóre sprawy związane z tą działalnością.

Punkt Informacji dla Przedsiębiorcy (PIP) prowadzony przez ministra właściwego do spraw gospodarki, stanowi rozwinięcie obecnego serwisu informacyjno-usługowego dla przedsiębiorców www.biznes.gov.pl. Jego zadaniem będzie udzielanie wyjaśnień odnośnie sposobu załatwiania poszczególnych spraw urzędowych, przypomnianie przedsiębiorcom, przez SMS lub e-mail, o zbliżających się terminach urzędowych oraz informowanie o najważniejszych zmianach w prawie, ale również umożliwienie wnoszenia opłat urzędowych czy uzyskania zaświadczenia o niezaleganiu z załatwianiem spraw związanych z podejmowaniem, wykonywaniem i zakończeniem działalności gospodarczej oraz dostęp do informacji w tych sprawach. Będą tam też publikowane wyjaśnienia dotyczące zagadnień prawnych budzących najwięcej wątpliwości w praktyce.

Ustawa **Prawo przedsiębiorców** zastąpiła w całości ustawę *o swobodzie działalności gospodarczej*, przy czym rozdział V dotyczący kontroli działalności gospodarczej został przeniesiony do ustawy „prawo przedsiębiorców” bez większych zmian.

Do najważniejszych zapisów ustawy należy zaliczyć:

- ustanowienie katalogu praw i obowiązków przedsiębiorców i organów, stanowiących wytyczne dla organów administracji i stawiających granice ich ingerencji w wolność działalności gospodarczej,
- zmianę relacji przedsiębiorca – administracja w kierunku bardziej przyjaznej i partnerskiej, poprzez wprowadzenie m.in. zasady domniemania uczciwości przedsiębiorcy, zasady przyjaznej interpretacji przepisów, jak również kluczowej zasady „co nie jest prawem zabronione, jest dozwolone”,
- wprowadzenie instytucji działalności nierejestrowej (w przypadkach działalności na mniejszą skalę nie powstaje obowiązek rejestracji działalności),
- wprowadzenie tzw. „ulgi na start” (początkujący przedsiębiorcy zostaną zwolnieni z obowiązku uiszczania składek na ubezpieczenia społeczne przez pierwsze sześć miesięcy prowadzenia działalności),
- wydawanie przez organy administracji napisanych prostym językiem „objaśnień prawnych” wyjaśniających skomplikowane przepisy w zakresie działalności gospodarczej, dotyczące praktycznego stosowania tych przepisów,
- ochronę przedsiębiorcy przed negatywnymi konsekwencjami, jeśli jego działania były zgodne z dotychczasową praktyką stosowania przepisów przez organ administracji.

Prawo Przedsiębiorców definiuje nie tylko pojęcie przedsiębiorcy, jako „osoby fizycznej, osoby prawnej i jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonującej działalność gospodarczą”, ale wprowadza również pojęcie działalności nierejestrowej, która ma służyć ograniczeniu zjawiska szarej strefy.

Definicja *działalności nierejestrowej*, zakłada, że w przypadkach prowadzenia działalności na mniejszą skalę, z której miesięczne przychody nie przekraczają wysokości 50% minimalnego wynagrodzenia, nie powstaje obowiązek rejestracji działalności. Gwarantuje to, że osoby prowadzące drobną działalność nie będą podlegały formalnościom rejestrowym i obowiązkowi zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne z tytułu tej działalności, co zachęci je do aktywności i zwiększy szanse na rozwój biznesu na większą skalę.

Ustawa Prawo przedsiębiorców wnosi do systemu prawnego zasady ułatwiające życie przedsiębiorcy, co może mieć ogromne znaczenie dla praktyk stosowania prawa. Wśród nowych dla przedsiębiorców

i organów władzy publicznej zasad są między innymi zasada wolności gospodarczej, zasada „co nie jest prawem zabronione, jest dozwolone”, zasada domniemania uczciwości przedsiębiorcy, zasada usuwania wątpliwości na korzyść przedsiębiorcy, zasada pogłębiania zaufania przedsiębiorców do organów władzy publicznej, zasada proporcjonalności oraz zasada udzielania informacji.

Najważniejsze zmiany w obowiązujących aktach prawnych:

W **Kodeksie postępowania administracyjnego** przewidziano możliwość załatwiania spraw ustnie, telefonicznie oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub innych środków łączności, gdy przemawia za tym interes strony, a przepis prawny nie stoi temu na przeszkodzie. Wprowadzono również prawo do oceny jakości obsługi w urzędzie, które stanowi, że organy administracji publicznej umożliwią stronom ocenę działania urzędów kierowanych przez te organy, w tym pracowników tych urzędów. Powyższa zasada ma umożliwić przedsiębiorcy ocenę jakości obsługi przez organy publiczne a jej celem jest motywowanie urzędów do ciągłej i systematycznej poprawy jakości obsługi przedsiębiorców.

Zmiana w **Kodeksie cywilnym** umożliwia jednoosobowym przedsiębiorcom, ustanawianie prokurentów (na wzór spółek handlowych).

Skuteczne realizowanie powierzonych zadań przez Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, nie byłoby możliwe bez wyposażenia go w narzędzia słu-

żące realizowaniu przysługujących mu kompetencji. Dlatego też przewidziane zostały zmiany w ustawie **Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi** poprzez nadanie rzecznikowi uprawnień w postępowaniach sądownoadministracyjnych (prawo do wzięcia udziału w każdym toczącym się postępowaniu oraz prawo do wniesienia skargi kasacyjnej) jak również prawo zwracania się do Naczelnego Sądu Administracyjnego z wnioskiem o rozstrzygnięcie rozbieżności w orzecznictwie.

Zmiany w **ustawie o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych** miały na celu:

- powołanie przepisów ustawy Prawo przedsiębiorców w miejsce uchylonych przepisów ustawy *o swobodzie działalności gospodarczej*,
- zapewnienie Inspekcji JHARS możliwości sprawowania nadzoru nad działalnością nierejestrowaną,
- zniesienie obowiązku podawania numeru REGON we wniosku o wydanie świadectwa potwierdzającego pochodzenie mięsa wołowego z dorosłych osobników męskich, uprawniającego do otrzymania refundacji wywozowych, o których mowa w przepisach Unii Europejskiej dotyczących warunków udzielania specjalnych refundacji wywozowych do niektórych rodzajów wołowiny bez kości oraz w przepisach Unii Europejskiej dotyczących przyznawania specjalnych refundacji eksportowych w sektorze wołowiny i cielęciny.

KONTROLE EX-POST IJHARS

w zakresie mechanizmu WPR „Pomoc z tytułu wyrównania ceny sprzedaży świń z przeznaczeniem do uboju w ramach nadzwyczajnej pomocy dostosowawczej” za okres roku budżetowego 2016/2017.

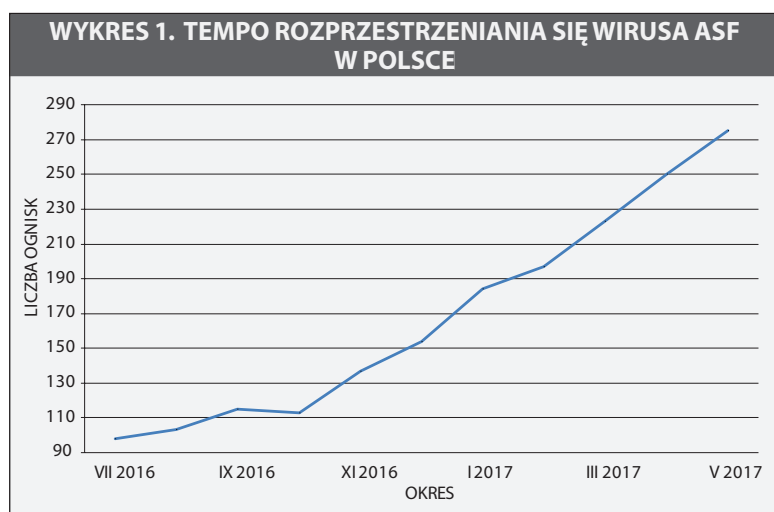
Afrykański pomór świń (ang. African Swine Fever – ASF) to zakaźna choroba wirusowa, która bardzo szybko się rozprzestrzenia. Nie zagraża ona zdrowiu ani życiu ludzi, gdyż dotyka ona tylko świń domowych oraz dzików. W przypadku wystąpienia ogniska afrykańskiego pomoru świń istnieje ryzyko, że czynnik chorobotwórczy zostanie przeniesiony na gospodarstwa, w których hoduje się trzodę chlewną. Ognisko choroby może mieć charakter **pierwotny** (podanie zwierzętom skażonej wirusem paszy, bezpośredni kontakt pomiędzy zwierzętami zdrowymi lub zakażonymi) bądź **wtórny** (przemieszczanie się zakażonych zwierząt, bezpośredni kontakt z trzodą, terenem gospodarstwa lub właścicielami chlewni, zanieczyszczone wirusem pojazdy do przewozu trzody, wprowadzenie do chlewni trzody w okresie inkubacji choroby – kwarantanna) i brak bioasekuracji w gospodarstwie hodowlanym. ASF ma ogromne konsekwencje ekonomiczne. Kraj traci prawo eksportu świń i wieprzowiny do krajów niebędących członkami UE. Natomiast w obrębie UE w związku z pomorem wprowadzono znaczne ograniczenia w handlu. Od 1978 r. choroba ta występuje na Sardynii we Włoszech, zaś od 2014 r. ASF rozprzestrzeniła się wśród krajów Europy Wschodniej (w tym: Estonia, Łotwa, Litwa i Polska). W związku z wystąpieniem wirusa ASF wyróżniamy trzy strefy objęte restrykcjami:

- **strefa niebieska** wykrycie ogniska ASF w gospodarstwach hodowlanych u trzody chlewnej, obejmuje obszar w promieniu co najmniej 3 km wokół ogniska choroby, jest to tzw. okręg zapowietrzony, obszar zagrożenia;
- **strefa czerwona** wykrycie ogniska ASF u dzików, jest to tzw. obszar objęty ograniczeniami;
- **strefa żółta** ustanawia się w promieniu co najmniej 7 km od wystąpienia ogniska ASF, jest to tzw. obszar ochronny, okręg zagrożony.

W okresie od lipca 2016 r. do maja 2017 r. Inspekcja Weterynaryjna potwierdziła wystąpienie ognisk ASF u trzody chlewnej oraz dzików we wschodniej części kraju. Wraz z upływem czasu skala występowania ASF wzrastała. Liczbę ognisk ASF w okresie lipiec 2016 – maj 2017 przedstawia wykres 1.

W związku z wystąpieniem ASF na obszarze Unii Europejskiej został uruchomiony mechanizm Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) *Pomoc z tytułu wyrównania ceny sprzedaży świń z przeznaczeniem do uboju w ramach nadzwyczajnej pomocy dostosowawczej*. O pomoc finansową mogli ubiegać się producenci trzody chlewnej prowadzący gospodarstwa położone na obszarach objętych weterynaryjnymi środkami ochronnymi wprowadzonymi w celu zapobiegania rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń (tzw. strefa niebieska i strefa czerwona). Celem mechanizmu było udzielenie pomocy finansowej w związku z wystąpieniem ASF i poniesionymi z tego tytułu stratami wynikającymi ze sprzedaży świń z przeznaczeniem do uboju poniżej cen rynkowych. Wnioski o udzielenie pomocy z tytułu wyrównania ceny sprzedaży świń (strefa objęta restrykcjami ASF) można było składać do ARR a następnie do ARiMR w terminach:

- w odniesieniu do świń sprzedanych **od 1 września 2016 r. do 28 lutego 2017 r.** – w terminie **do 7 kwietnia 2017 r.**,
- w odniesieniu do świń sprzedanych **od 1 marca 2017 r. do 30 kwietnia 2017 r.** – w terminie **do 21 maja 2017 r.**,

Źródło: Państwowy Instytut Weterynaryjny – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach.

- w odniesieniu do świń sprzedanych **od 1 maja 2017 r. do 30 czerwca 2017 r.** – w terminie **do 21 lipca 2017r.**,
- w odniesieniu do świń sprzedanych **od 1 lipca 2017 r. do 31 sierpnia 2017 r.** – w terminie **8 – 12 września 2017 r.**

Z mechanizmu mogli skorzystać hodowcy, którym nadano numer stada na podstawie *ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt z obszarów objętych restrykcjami ASF*. Pomoc przysługiwała w odniesieniu do następujących kategorii zwierząt:

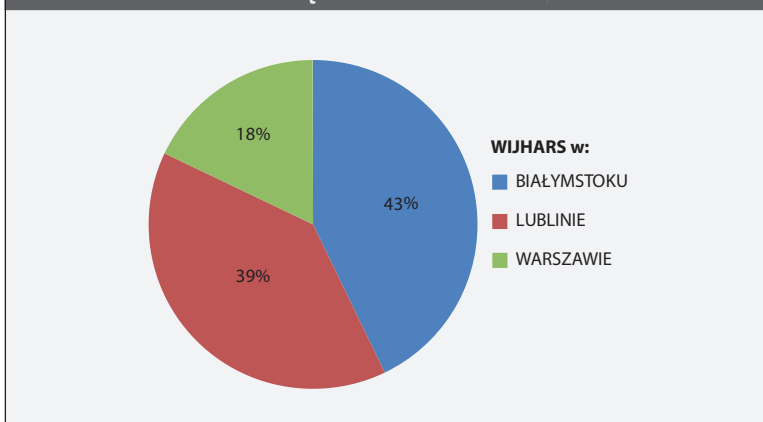
- lochy objęte kodem CN 0103 92 11 – mające prosiaki co najmniej raz, o masie co najmniej 160 kg,
- świny objęte kodem CN 0103 92 19 – pozostałe świny żywe o masie 50 kg i więcej.

Do udziału w mechanizmie WPR nie kwalifikowała się trzoda chlewna, którą producent sprzedał w ramach działalności określonej w *ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczania chorób zwierząt w zakresie m.in.:*

- organizowania targów, wystaw, pokazów lub konkursów zwierząt,
- obrotu zwierzętami, z wyjątkiem obrotu prowadzonego w ramach działalności rolniczej w rozumieniu przepisów prawa działalności gospodarczej, pośrednictwa w tym obrocie lub skupu zwierząt,
- prowadzenia miejsc gromadzenia zwierząt,
- prowadzenia rzeźni, zakładu przetwórczego lub spalarni.

W roku kontrolnym od 1 lipca 2018 r. do 30 czerwca 2019 r. IJHARS przeprowadzi łącznie

WYKRES 2. ZAANGAŻOWANIE WIJHARS W REALIZACJĘ KONTROLI DOTYCZĄCEJ DOPŁAT W ZAKRESIE SKUTKÓW WYSTĄPIENIA WIRUSA ASF

Źródło: Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

28 kontroli ex-post w zakresie mechanizmu WPR „Pomoc z tytułu wyrównania ceny sprzedaży świń z przeznaczeniem do uboju w ramach nadzwyczajnej pomocy dostosowawczej”. Zakres kontroli będzie dotyczył wypłaty środków zrealizowanych przez agencję płatniczą w okresie od 16 października 2016 r. do 15 października 2017 r.

Kontrole przeprowadzą WIJHARS w:

- Białymstoku – 12
- Lublinie – 11
- Warszawie – 5.

Wykres 2 przedstawia procentowy udział liczby kontroli ex-post zaplanowanych do wykonania w zakresie przedmiotowego mechanizmu w podziale na poszczególne WIJHARS.

Magdalena Kowalska
Joanna Maryniak-
Szpilarska

Co nowego w Kodeksie Żywnościowym?

24. sesja Komitetu KKŻ FAO/WHO ds. Pozostałości Leków Weterynaryjnych w Żywności (CCRVDF)

W dniach 23-27 kwietnia 2018 roku w Chicago (Illinois, USA) odbyła się 24. sesja Komitetu Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO ds. Pozostałości Leków Weterynaryjnych w Żywności (CCRVDF). W posiedzeniu udział wzięło 70 delegacji z 69 państw członkowskich i 1 organizacji członkowskiej (Unia Europejska). Polskę na sesji reprezentowały: Joanna Maryniak-Szpilarska z Punktu Kontaktowego KKŻ FAO/WHO zlokalizowanego w Głównym Inspektoracie Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Magdalena Fabisiak z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Na spotkaniu omówiono wiele istotnych kwestii dotyczących obecności pozostałości leków weterynaryjnych w żywności i ich najwyższych dopuszczalnych poziomów (MRLs). Zagadnieniami, które wywołały wśród uczestników najdłuższą dyskusję były rekomendacje w zakresie zarządzania ryzykiem (RMR) dla fioletu gencjanowego oraz proponowany projekt MRLs dla Zilpaterolu – preparatu, który podobnie jak Raktopamina, w świetle prawa unijnego nie jest dopuszczony do stosowania w celach innych niż terapeutyczne. Oba tematy były niezwykle istotne z punktu widzenia interesu Polski oraz Unii Europejskiej, ze względu na bardzo restrykcyjne podejście do stosowania ww. substancji, podyktowane potrzebą zapewnienia konsumentom bezpieczeństwa zdrowotnego.

Pierwszą kwestią budzącą wiele emocji omawianą na tegorocznym posiedzeniu, było przyjęcie RMR dla fioletu gencjanowego. Państwa niezadowolone z ustaleń poczynionych na poprzedniej sesji wznawiały dyskusję w zakresie wyboru między dwoma opcjami zapisu rekomendacji. Obie propozycje zakładały, że w świetle wniosków JECFA¹ wypracowanych na podstawie dostępnych informacji naukowych, nie istnieje bezpieczny poziom pozostałości fioletu gencjanowego lub jego metabolitów w żywności, który stanowiłby akceptowalne ryzyko dla konsumentów. Dlatego właściwe służby powinny podjąć działania zapobiegające występowaniu pozostałości tej sub-

stancji w żywności. Opcja 2 w porównaniu z Opcją 1 nie zawierała jednak ostatniego zdania: „Powyższy cel można osiągnąć poprzez zaprzestanie stosowania fioletu gencjanowego w hodowli zwierząt gospodarskich” (wcześniejsza wersja zapisu była bardziej rygorystyczna: zastosowano słowo „należy” zamiast „można”, obecny tekst jest wynikiem wypracowanego kompromisu). Na 23. sesji CCRVDF (2016 rok) Komitet opowiedział się za Opcją 1 zapisu rekomendacji (przy sprzeciwie kilku państw, w tym USA), która została przyjęta na 5 stopniu procedury na 40. sesji Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO (KKŻ FAO/WHO) w 2017 roku. Argumenty użyte w trakcie dyskusji na tegorocznym posiedzeniu nie różniły się od tych przytoczonych w roku 2016. W związku z powyższym większość delegacji, w tym UE, opowiedziała się za utrzymaniem zapisu i przekazaniem projektu RMR do ostatecznego zatwierdzenia przez KKŻ FAO/WHO na 8 stopniu procedury. Warto zaznaczyć, że fiolet gencjanowy jest substancją genotoksyczną i kancerogenną a inne substancje, które zostały tak samo zaklasyfikowane jak wspomniany produkt (np. zieleń malachitowa), mają identyczne zapisy rekomendacji w dokumentach kodeksowych. Dyskusja nad proponowanymi MRLs dla Zilpaterolu była równie dynamiczna i skupiła się na wymianie argumentów pomiędzy państwami sprzeciwiającymi się przyjęciu zaproponowanych MRLs a krajami, które popierały przekazanie dokumentu na 5 lub 5/8 stopniu procedury do zatwierdzenia przez KKŻ FAO/WHO. Sprzeciw państw, w tym UE, oparty był jednak na argumentach innej natury niż dowody naukowe czy wątpliwości dotyczące bezpieczeństwa dla zdrowia konsumenta czyli będących poza mandatem Kodeksu (np. dobrostan zwierząt). Stanowiło to główną trudność w osiągnięciu celu jakim było wstrzymanie prac nad tym zagadnieniem i niedopuszczenie do międzynarodowych sporów na forum Światowej Organizacji Handlu (WTO). Ostatecznie Przewodniczący Komitetu poinformował, że w świetle ewidentnego braku konsensusu w sprawie podjęcia decyzji o zatwierdzeniu MRLs dla Zilpaterolu, prace nad przyjęciem projektu należy utrzymać na 4 stopniu procedury. Było to rozwiązanie satysfakcjonujące Unię Europejską, natomiast 28 państw zgłosiło swój stanowczy sprzeciw wobec powyższej decyzji.

¹ JECFA (ang. The Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives) – Wspólny Komitet Ekspertów FAO/WHO ds. Substancji Dodatkowych do Żywności.

Przewodniczący CCRVDF podsumowując przebieg spotkania wskazał na wielokrotną i długoletnią trudność Komitetu w osiągnięciu porozumienia, jako międzynarodowa wspólnota, w kwestii czy normy kodeksowe powinny być ustanawiane dla niektórych klas leków weterynaryjnych (np. promotorów wzrostu) ze względu na różnice w głęboko zakorzenionych wartościach, a nie różnice w interpretacji dokonanej nauki. Podkreślił ogromne znaczenie znalezienia rozwiązania tego problemu, gdyż jeśli nie uda się pokonać ww. trudności CCRVDF może być niezdolny do kontynuowania swojej pracy.

39. sesja Komitetu KKŻ FAO/WHO ds. Metod Analiz i Próbkobrania (CCMAS)

39. sesja Komitetu KKŻ FAO/WHO ds. Metod Analiz i Próbkobrania odbyła się w terminie 7-11 maja 2018 roku w Budapeszcie (Węgry). Wzięło w niej udział 51 państw członkowskich oraz Unia Europejska, w tym delegacja z Polski w składzie: Martyna Mielewczyk z Centralnego Laboratorium GIJHARS w Poznaniu oraz Małgorzata Rebeniak z Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny.

Istotnymi zagadnieniami omawianymi na powyższym spotkaniu były między innymi: opracowanie kryteriów dla zatwierdzenia metod biologicznych stosowanych do wykrywania substancji chemicznych (decyzją Komitetu wstrzymano prace w tym zakresie) oraz rewizja wytycznych dotyczących niepewności pomiaru. Dodatkowo podczas posiedzenia plenarnego dyskutowano na temat rewizji i aktualizacji metod w normie *Rekomendowane metody analizy i próbkobrania* CODEX STAN 234-1999 oraz omówiono propozycje zmian do *Ogólnych wytycznych w zakresie pobierania próbek* (CAC/GL 50-2004).

W świetle poczynionych na sesji ustaleń, Komitet podjął decyzję o powołaniu elektronicznych Grup Roboczych, których celem będzie kontynuowanie prac w powyższym zakresie.

41. sesja Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO

W dniach 2-6 lipca 2018 r. odbyła się w Rzymie 41. sesja Komisji Kodeksu Żywnościowego FAO/WHO. W sesji wzięło udział 121 delegacji państw członkowskich, 1 organizacja członkowska (Unia Europejska) oraz przedstawiciele 84 organizacji, w tym FAO i WHO. Polskę na sesji reprezentowała Magdalena Kowalska z Punktu Kontaktowego KKŻ FAO/WHO (GIJHARS).

Uroczystego otwarcia sesji dokonali Zastępca Dyrektora Generalnego FAO, Pani Maria Helena Semedo oraz Zastępca Dyrektora Generalnego WHO, Pani Soumya Swaminathan.

Najwięcej czasu tegorocznej sesji zajęły wystąpienia dotyczące decyzji 24. sesji Komitetu KKŻ FAO/WHO ds. Pozostałości Leków Weterynaryjnych – w świetle ewidentnego braku konsensusu Komitet zdecydował o zatrzymaniu na 4. stopniu procedury normy dla najwyższych dopuszczalnych poziomów dla Zilpaterolu, stosowanego w niektórych krajach promotora wzrostu. Dyskusja ta miała miejsce, pomimo że podczas 75. Sesji Komitetu Wykonawczego KKŻ FAO/WHO (CCEXEC), pod koniec czerwca 2018 r., dział prawny FAO potwierdził zasadność powyższej decyzji. Temat dalszego postępowania w tej sprawie będzie przedmiotem obrad 77. Sesji CCEXEC w połowie 2019 r.

KKŻ FAO/WHO podczas obrad ostatecznie zatwierdziła 20 nowych oraz zrewidowanych norm i innych tekstów dotyczących jakości i bezpieczeństwa żywności opracowanych przez Komitety KKŻ FAO/WHO od ostatniej sesji KKŻ FAO/WHO w 2017 r., m.in.:

- Normę dla bakłażana;
- Rewizję znakowania datą żywności paczkowanej;
- Najwyższe poziomy kadmu, ołowiu i metylortęci w wybranych artykułach spożywczych;
- Rekomendacje zarządzania ryzykiem dla fioletu gencjanowego;
- Kodeks praktyki w celu zapobiegania i redukcji zanieczyszczeń dioksynami i polichlorowanymi bifenylami.

Podjęto również decyzje o rozpoczęciu nowych prac dotyczących m.in.:

- Wytycznych dla uproszczonej informacji żywieniowej na froncie opakowania;
- Kodeksu praktyki kontroli alergenów w żywności;
- Norm dla cebuli, szalotki, owoców jagodowych, porzeczki;
- Wytycznych dla zarządzania mikrobiologicznym kryzysem/epidemią związaną z żywnością.

Szczegółowe raporty z powyższych spotkań dostępne są pod adresem strony internetowej: <http://www.fao.org/fao-who-codexalimentarius/meetings-reports/en/>

Anna Janasik

SEKCJA BRANŻOWA DS. STANDARYZACJI MIĘSA WP.7 EKG/ONZ

W dniach 2-4 lipca w Genewie odbył się cykl spotkań zorganizowanych przy okazji 27. Sesji Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Mięsa działającej w ramach Grupy Roboczej EKG/ONZ ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych (GE.11/WP.7). W wydarzeniach wzięło udział około 30 przedstawicieli z różnych stron świata. Polska była reprezentowana przez przedstawicieli Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz Polskiego Zrzeszenia Producentów Bydła Mięsnego.

Spotkanie grupy roboczej ds. jakości kulinarnej – 2 lipca (sesja przedpołudniowa)

Przewodniczący grupy roboczej ds. jakości kulinarnej, Jerzy Wierzbicki Prezes PZPBM przedstawił propozycje dotyczące zmian tytułu, struktury dokumentu oraz uzupełnienia *Normy EKG/ONZ na mięso wołowe – tusze i elementy* o zalecane dodatkowe założenia badawcze. Przewodniczący przekazał, że zaproponowane uzupełnienie normy pozwoli m.in. na praktyczne wykorzystanie rozszerzonego słownictwa, umożliwi bardziej szczegółową i jednoznaczną charakterystykę opisywanego elementu podczas przeprowadzania wystandaryzowanej oceny jakości kulinarnej mięsa. Zrewidowany projekt dokumentu został przyjęty przez uczestników spotkania.

Seminarium „Mięso oraz zrównoważony handel elektroniczny na świecie” – 2 lipca (sesja popołudniowa)

Ian King, Przewodniczący Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Mięsa, otworzył symposium podczas którego międzynarodowi prelegenci zaprezentowali tematy związane z elektronicznym handlem oraz stosowanymi e-certyfikatami w handlu mięsem. Przedstawione zagadnienia wywołały dyskusję oraz ogromne zainteresowanie wśród zgromadzonych uczestników. Seminarium dało odbiorcom możliwość poszerzenia wiedzy w zakresie budowania oraz wdrażania elektronicznego handlu, metod elektronicznej kontroli oraz zasad funkcjonowania e-certyfikatów. Przedstawione przykłady pokazały, że elektroniczne rozwiązania przynoszą znaczne korzyści związane z oszczędnością czasu i kosztów zarówno sektorowi prywatnemu, jak i administracji państwowej.

27. Sesja Sekcji Branżowej ds. Standaryzacji Mięsa – 3-4 lipca

Przedmiotem prac tegorocznej sesji GE.11/WP.7 był przegląd proponowanych zmian do norm EKG/ONZ na mięso gęsie, wieprzowe oraz owcze. Do dokumen-

tów zostały zgłoszone pisemne uwagi Serbii, Francji oraz UNMIK Kosowo¹. Podczas sesji przedstawiciele Polski zgłosili propozycje zmian do norm na mięso gęsie oraz wieprzowe. Sekcja Branżowa przedyskutowała zgłoszone uwagi. Przyjęte poprawki do wspomnianych dokumentów zostaną przekazane do zatwierdzenia na spotkaniu Grupy Roboczej EKG/ONZ ds. Norm Jakościowych dla Produktów Rolnych (WP.7) zaplanowanym w listopadzie 2018 r.

W ramach kolejnego punktu agendy dotyczącego jakości kulinarnej mięsa, sprawozdawca zagadnienia, przedstawiciel Polski, zaprezentował aktualny stan prac oraz wspominał o głównych działaniach naukowej grupy ekspertów ds. standaryzacji mięsa w ciągu ostatnich 4 lat. Przedstawił zrewidowany projekt dokumentu zawierającego propozycje uzupełnień do normy EKG/ONZ na mięso wołowe, szczególnie w części 5.7 *Standardy jakości mięsa*. Sekcja przyjęła proponowane zalecenia oraz zdecydowała o przedstawieniu ich do zatwierdzenia na WP.7. Sekcja Branżowa została poinformowana o możliwości przeprowadzenia odpłatnych szkoleń na rzeczoznawców posiadających uprawnienia do korzystania z wzorników do oceny jakości mięsa pod względem barwy mięsa, barwy tłuszczu i stopnia marmurkowatości. Dodatkowo, sprawozdawca przekazał informacje na temat powołanej Międzynarodowej Fundacji 3G ds. badania mięsa (non-profit) oraz zaprezentował również jej strukturę. Wyjaśnił, że zgromadzone dane będą przechowywane we wspólnym banku danych, które będą częściowo udostępniane do badań naukowych.

W ramach punktu dotyczącego przyszłych prac, Sekcja Branżowa zdecydowała o kontynuowaniu prac nad jakością kulinarną mięsa oraz rozważeniu propozycji Serbii dotyczącej podjęcia prac nad normą handlową na mięso ze świeżych ryb i owoców morza. Sekretariat WP.7 EKG/ONZ poinformował o planowanej organizacji seminarium przy okazji Kongresu ICoMST² w Berlinie w sierpniu 2019 r. oraz następnej sesji Sekcji GE.11/WP.7 w listopadzie 2019 r. w Genewie.

Prezentacje, dokumenty oraz szczegółowy raport z przebiegu posiedzenia dostępne są na stronie EKG/ONZ: <http://www.unece.org/index.php?id=47825>.

¹ UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (Misja Tymczasowej Administracji Organizacji Narodów Zjednoczonych w Kosowie)

² International Congress of Meat Science and Technology

WADY PIECZYWA I PRZYCZYNY ICH POWSTAWANIA

Małgorzata
Auguściak

Wraz z rozwojem rynku żywnościowego i rosnącą świadomością konsumentką jakość, powtarzalność i trwałość pieczywa stały się głównymi wyróżnikami, którymi kieruje się konsument przy wyborze pieczywa.

Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych poprzez prowadzone kontrole sprawuje nadzór nad jakością handlową wyrobów piekarskich. W pierwszym kwartale 2017 roku kontrole GIJHARS dotyczyły m.in. sprawdzenia prawidłowości oznakowania pieczywa z obowiązującymi przepisami prawa. Przeprowadzono je w 163 zakładach zajmujących się produkcją wyrobów piekarskich. Z informacji pokontrolnych wynika, że najczęściej nieprawidłowości dotyczą błędów w oznakowaniu takich jak nieprawidłowe informacje o składzie produktu, pomijaniu składników i nieprawidłowości w ich nazewnictwie. W sumie w 150 partiach stwierdzono 30,2% niewłaściwie oznakowanych produktów piekarskich.

Pieczywo należy do grupy produktów nietrwałych, w których niekorzystne zmiany zachodzą już w kilka godzin po wypieku. Zaczynają pogarszać się parametry sensoryczne oraz zmienia się struktura przestrzenna miękiszu. Trwałość oraz przydatność do spożycia zostają ograniczone ze względu na rozpoczynający się proces czerstwienia, ubytku wilgoci oraz rozwoju pleśni i drożdży.

Wady pieczywa wynikają z wielu przyczyn ale w największym stopniu związane są z niską jakością stosowanej mąki i z niewłaściwie prowadzonym procesem produkcyjnym.

Wady, które powstają z przyczyn technologicznych możemy podzielić na dwie grupy: wady wyglądu zewnętrznego, które dotyczą kształtu, objętości, skórki oraz wady wewnętrzne dotyczące miękiszu, smaku i aromatu.

Badanie jakości pieczywa można wykonać poprzez ocenę organoleptyczną opisową i punktową. Podczas przeprowadzania ww. analiz zwraca się uwagę na te cechy, których występowanie może być przyczyną dyskwalifikacji pieczywa. Do cech niepożądanych zalicza się: skórkę oddzielającą się od miękiszu, zabrudzoną, spaloną; niewłaściwą porowatość mięki-

szu oraz miękisz kruszący się. Wadą pieczywa jest też smak gorzki, zbyt kwaśny, zbyt słony, niesłony lub inny obcy oraz ślady pleśni w miękiszu lub na skórce. Ocena organoleptyczna jakości produktów spożywczych wykonywana jest za pomocą narządów zmysłów wzroku, dotyku, węchu i smaku. Jest ona subiektywna, jednak wykonują ją osoby z dużą wrażliwością sensoryczną i po odpowiednich przeszkoleniach. Podczas badania bierze się pod uwagę wygląd zewnętrzny, barwę i grubość oraz inne cechy skórki. Analizuje się elastyczność, porowatość, miękisz, smak i zapach.

Fot. Prawidłowo wypieczony chleb z równomiernym skostkowaniem i rumianą barwą

W skórce wyrobów piekarskich przeprowadza się określenie barwy, wyglądu powierzchni, elastyczności, chrupkości i grubości. Skórka świeżego pieczywa powinna być gładka, twarda i chrupiąca. Z upływem czasu robi się miękka, elastyczna, pomarszczona.

Konsument kupując pieczywo ze skórką cienką i mięką może podejrzewać, że zastosowano zbyt krótki wypiek w wysokiej temperaturze natomiast skórka za gruba i twarda to wynik długiego rozrostu końcowego kęsów ciasta, niskiej temperatury i długiego czasu wypieku. Często zauważalne odstawanie skórki w chlebie to rezultat użycia mąki porośniętej (czyli otrzymanej z ziarna zbyt wcześnie skielkowanego), zbyt luźnej konsystencji ciasta lub niedojrzałego kwasu.

Ocenę miękiszu przeprowadza się na podstawie określenia barwy, porowatości, elastyczności, a przy pomocy dotyku określa jego wilgotność i lepkość.

Barwę i porowatość miękiszu sprawdza się na podstawie przekrojonej przez środek sztuki pieczywa. Elastyczność określa się w kromce po grubości około 1,5 cm i naciskając palcem do oporu obserwując jak szybko miękisz wraca do poprzedniego stanu. Jeżeli powrót jest natychmiastowy elastyczność jest bardzo dobra, natomiast wystąpienie deformacji trwałej wskazuje na elastyczność niedostateczną. Miękisz miękki, ściśliwy wskazuje na to, że pieczywo

jest świeże, natomiast miękisz mniej ściśliwy, twardy, kruszący się świadczy o tym, że pieczywo jest czerstwe. Miękisz kruszący się jest skutkiem użycia mąki o małej wodochłonności, sztywnej konsystencji ciasta i zastosowania zbyt wysokiej temperatury. Miękisz wilgotny występuje w przypadku użycia mąki porośniętej, gdy zastosowano niedojrzały kwas, przy zbyt niskiej temperaturze fermentacji, zbyt krótkim czasie wypieku oraz zbyt dużej ilości cukru dodanej do pieczywa pszennego.

Oceniając aromat i smak świeżego pieczywa stwierdzimy, że posiada ono przyjemny, intensywny zapach, który w miarę czerstwienia staje się słabszy. Użycie do produkcji pieczywa zjełczałego tłuszczu nada pieczywu gorzkawy posmak. Kwaśny posmak spowodowany jest zbyt dużym ukwaszeniem na skutek intensywnej lub za długiej fermentacji. Słony smak spowodowany jest użyciem dużej dawki soli.

Jeśli chodzi o wady kształtu najczęściej występujące to: chleb kulisty i chleb płaski. Pieczywo płaskie otrzymuje się w przypadku użycia mąki złej jakości, niedojrzałej, nadmiernego rozrostu kęsów ciasta, zbyt długiego czasu mieszania, luźnej konsystencji ciasta, niskiej temperatury wypieku oraz nadmiernej wilgotności komory wypiekowej. Chleb kulisty powstaje przy użyciu mąki z wysoką zawartością glutenu, gdy rozrost końcowy jest krótki przy zbyt sztywnej konsystencji ciasta i zbyt wysokiej temperaturze wypieku.

Fot. Miękisz nierównomiernie porowaty. [zdjęcie własne]

Oprócz oceny organoleptycznej wykonuje się również ocenę właściwości fizyko-chemicznych tj. objętość pieczywa, wilgotność miękiszu, kwasowość, zawartość soli oraz tłuszczu. Za zbyt małą objętość pieczywa (niewyrośnięty bochenek) odpowiedzialna może być mąka, która posiada niską zdolność do wytwarzania lub zatrzymywania gazu, mała ilość drożdży lub ich niska aktywność, zbyt sztywna konsystencja ciasta i wysoka temperatura wypieku. Pęknięcie boczne pieczywa i połączenie się dwóch bochenków leżących obok siebie, wynika z tego, że kęsy ciasta leżą zbyt blisko siebie i uniemożliwiają wykształcenie skórki z boków.

Podsumowując zebrany materiał możemy stwierdzić, że odpowiednio dobrana receptura, surowce i prawidłowy proces technologiczny są gwarancją, że otrzymamy produkt będzie wysokiej jakości i w pełni zadowolony konsument. Nieprzestrzeganie tych podstawowych zasad może prowadzić do obniżenia jakości oraz powstania wielu wad pieczywa.

Fot. Zbyt bliskie ułożenie pieczywa na trzonie pieca powstają tzw. „styki”

- *On the combustion of gas for economic purposes*, "The Journal of Gas Lighting, , water supply & sanitary improvement, June 12, 1866, A lecture delivered before the British Association of Gas Managers, at St. Martin's Hall, London, on Wednesday, May 23, 1866.
- *Lecture on the Analysis of Coal Gas*, Delivered before the British Association of Gas Managers at Dublin, June 13 1871, William King, London, 1871.
- *The sewage question: comprising a series of reports: being investigations into the condition of the principal sewage farms and sewage works of the kingdom*, Baillière, Tindal & Cox, London 1872.
- *On the estimation of the sanitary condition of communities, and the comparative salubrity of towns: being an address delivered at a meeting of the Society of Medical Officers of Health, October 17, 1874*, Publisher: Knight & Co., London, 1874.
- *On noxious and offensive trades and manufactures, with especial reference to the best practicable means of abating the several nuisances therefrom*, Statham & Co., London, 1875.

Pozostała działalność „naukowa”

H. Letheby był pionierem w zakresie zastosowania elektryczności w medycynie, a konkretnie w urządzeniach medycznych wykorzystywanych do leczenia np. zaburzeń nerwowych. Zaprojektował między innymi specjalny przerywacz prądu stałego, stosowany w leczeniu takich zaburzeń. Prowadził także badania nad polianiliną (*Aniline black*), polimerem przewodzącym prąd elektryczny. Stwierdził, że produkty elektrochemicznego i chemicznego utleniania aniliny w środowisku kwaśnym, przyjmują barwę ciemnoniebieską i przewodzą prąd⁶. Jak się przy-

muje, Letheby opisał ten proces jako pierwszy już w 1862 r.⁷. Jednak w 1834 r. niemiecki chemik F. Ferdinand Runge (1794-1867), jako pierwszy przeprowadził proces wstępnego utleniania aniliny. Zatem Letheby'ego należy uznać za jednego z odkrywców polianiliny.

Inny obszar związany z codziennym życiem mieszkańców Anglii XIX w., z którym związany był Letheby to tekstylia, a konkretnie barwniki używane do kolorowania tkanin, także zabawek, tapet, itd. Niestety wiele z tych substancji było silnymi toksynami, jak przykładowo: zieleń arsenowa, zieleń miedziana czy zieleń paryska. Noszenie ubrań barwionych takimi substancjami wiązało się z poważnym ryzykiem dla zdrowia i życia, szczególnie gdy ubrania takie nosiły dzieci. Tekstylia takie nazywano wręcz *arsenic dress*⁸. W 1862 r. zwrócono się do Letheby'ego o sprawdzenie takich wyrobów, podejrzanych o barwienie toksycznymi substancjami. Letheby zbadał ponad 100 próbek ubrań oraz wyrobów papierniczych. Podejrzenia potwierdziły się. Wśród społeczeństwa brytyjskiego połowy XIX w. wybuchła wręcz „arsenofobia”⁹, a jak pisał Letheby kobiety stawały się amatorsko detektywami toksykologami¹⁰.

Jako ciekawostkę warto także podać, że na badania Letheby'ego powoływał się K. Marks w pierwszym tomie „Kapitału”. Opisując trudne warunki pracy kobiet w zakładach odzieżowych Londynu, gdzie w pomieszczeniach często przypada około 1/3 niezbędnej do przeżycia przestrzeni powietrznej, przytoczył wyniki badań Letheby'ego według, których na dorosłą osobę niezbędne jest w sypialni 300, a w innym pomieszczeniu 500 stóp sześciennym powietrza¹¹.

⁷ Shinde S. S., Kher J. A., *A Review on Polyaniline and Its Noble Metal Composites*, "The International Journal of Innovative Research in Science, Engineering and Technology", Vol. 3, Issue 9, September 2014. S. 16570. https://www.ijirset.com/upload/2014/october/23_A%20Review.pdf. Dostęp: 22.02.2018.

⁸ David A. M., *The Arsenic Dress: How Poisonous Green Pigments Terrorized Victorian Fashion*, „Pictorial”. <https://pictorial.jezebel.com/the-arsenic-dress-how-poisonous-green-pigments-terrorized>. Dostęp: 09.02.2018.

⁹ Warto przypomnieć, że związki arsenu dodawano także do żywności.

¹⁰ David A. M., *Fashion Victims: The Dangers of Dress Past and Present*, Bloomsbury Visual Arts, London-New York, 2015, s. 86. <https://books.google.pl/booksC#v=onepage&q=henry%20letheby%201862&f=false>. Dostęp: 09.02.2018.

¹¹ Marx K., *Capital. A Critique of Political Economy*, Vol. I, Progress Publishers, Moscow, USSR, Translated: Samuel Moore and Edward Aveling, edited by Frederick Engels; 1887, s. 174. <https://www.marxists.org/archive/marx/works/download/pdf/Capital-Volume-I.pdf>. Dostęp: 07.02.2018.

⁶ Letheby H., XXIX.—*On the production of a blue substance by the electrolysis of sulphate of aniline*, "The Journal of the Chemical Society of London", 1862, vol. XV, issue 0, ss. 161-162. <http://pubs.rsc.org/en/Content/ArticleLanding/JS/1862/JS8621500513#!divAbstract>. Dostęp: 22.02.2018.

Stanisław Kowalczyk

HISTORIA WALKI Z FAŁSZOWANIEM ŻYWNOCICI (33):

HENRY LETHEBY (1816 – 1876)

Część II: DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA

Dorobek naukowy

H. Letheby publikował w jednym z najbardziej znanych pism medycznych tj. w „The Lancet” oraz w innych czasopismach naukowych, przykładowo takich jak wydawnictwa The London Electrical Society, w The London Medical Gazette, The Engineer, The Pharmaceutical Journal.

Głównym dziełem H. Letheby jest traktat pt.: *On food: its varieties, chemical composition, nutritive value, comparative digestibility, physiological functions and uses, preparation, culinary treatment, preservation, adulteration, etc.*, którego pierwsze wydanie ukazało się w 1870 r. (Longmans, Green, London), drugie w – 1972 r. (Baillière, Tindall & Cox, London). Co ciekawe, tekst wykładów Letheby'ego¹, które składają się na powyższy traktat, ukazały się w przekładzie francuskim przed pierwszym wydaniem angielskim, czyli już w 1869 r. (*Les aliments: Quatre Conférences Faites Devant la Société des Arts de Londres*, Traduites de l'Anglais par M. l'Abbé Moigno, Au Bureau du Journal *Les Mondes*, et Chez Gauthier-Villars, Imprimeur-Libraire, Paris, 1869). Podobnie wydanie amerykańskie miało miejsce przed wydaniem brytyjskim, co świadczy o niezwykłej popularności samych wykładów Letheby'ego, lecz także ich tematyki². Natomiast po angielsku już w 1868 r., a więc w roku w którym odbyły się wykłady na podstawie których następnie powstał traktat *On Food*, ukazała się stosunkowo niewielka praca (o objętości 52 stron, podczas gdy pierwsze pełne wydanie *On Food* z 1870 r. liczyło 311 stron tekstu), prawdopodobnie oparta wyłącznie na notatkach wykładów Letheby'ego (*On food. Four Cantor lectures, delivered before the Society for the Encouragement of Arts, Manufactures,*

and Commerce, W. Trounce, Printer, London, 1868). Warto dodać, że traktat *On Food* wznawiany jest także współcześnie³.

Do innych znanych prac H. Letheby'ego należą:

- *Lecture on animal electricity*: delivered at the Polytechnic Institution, before the members of the Electrical Society, Publisher: Wilson & Ogilvy, London, 1843.
- *An account of two cases in which ovules, or their remains, were discovered in the fallopian tubes of unimpregnated women who had died during the period of menstruation*, Royal College of Surgeons of England, Printed by Richard Taylor, London, 1852.
- *Report to the honorable Commissioners of Sewers of the City of London, on certain imperfect mortality returns, relating to the verdicts of coroners' juries*, Publisher: M. Lownds, London, 1956.
- *Report to the Honorable Commissioners of Sewers of the City of London on Sewage and Sewer Gases and on the Ventilation of Sewers*, M. Lownds Printer, London, 1858⁴.
- *Report to the Committee on General Purposes of the hon. the Commissioners of Sewers of the City of London, on the practical means of applying the Act for preventing the adulteration of articles of food or drink in the City of London*, M. Lownds, printer, London, 1860⁵.

³ Ostatnio w latach 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2015, 2016 i 2017 oraz w 2011 i 2012 w wersji francuskiej. Zob.: <https://www.amazon.com.au/Books-Henry-Letheby/>. Dostęp: 23.02.2018.

⁴ Praca ta jest wznawiana nawet współcześnie, zob.: reprint September 26, 2016. <https://www.amazon.com/Honorable-Commissioners-Ventilation-Classic-Reprint/>. Dostęp: 05.02.1018.

⁵ Jest to raport w którym Letheby zawarł swoje uwagi w tym także krytyczne, pod adresem uchwalonej w sierpniu tego roku (tj. 1860), ustawy w sprawie przeciwdziałania fałszerstwom żywności. Letheby krytykował m.in. konieczność pokrywania kosztów badań laboratoryjnych żywności przez osoby które podejrzewają zafalszowanie danego artykułu spożywczego. Twierdził, że ubodzy, a więc ci najbardziej dotknięci problemem fałszerstw żywności, nie będą w stanie pokrywać takich wydatków, przez co z góry będą skazani na zakup żywności zafalszowanej.

¹ H. Letheby wykłady będące podstawą ww. Traktatu prowadził w okresie styczeń-luty 1868 w *Society for the Encouragement of Arts, Manufactures, and Commerce*.

² Zarówno wydanie francuskie, jak i amerykańskie było dosłownym zapisem wykładów Letheby'ego. Ich popularność, jak pisze sam autor w przedmowie do pierwszego wydania brytyjskiego, skłoniły go do przygotowania wersji wydawniczej wykładów [H. Letheby, *On Food...* s. IX].